

Museernes samlinger

Museumssamlingernes ændrede betydning

Elina Nielsen Laursen

01-08-2017

Historiestudiet – Kulturarvsformidling
Kandidatspeciale

Abstract

The Danish museums have changed significantly since their beginning in the seventeenth century. One part of the museums that all ways has been essential is the museum collections, but in the last 15 years there have been a change in the importance of these collections.

This thesis illustrates the change there have been in the importance of museum collections in Denmark through the last 15 years. The focus in this thesis will be on the state- subsidised museums that focus on their local cultural history. These museums face other challenges than bigger museums, especially with the collections that focuses on the national history of Denmark. This 15 year period is chosen, mainly because of a change in the Danish Museum Act in 2012. Before 2012 the Danish Museum Act from 2001 was valid. The change in the way of both politicians, museum professionals and mainly museum collections thinks about museums, have been significant from 2001 till 2016. The changed has probably been on its way for a longer period of time, but it is possible to see the change clearly after the alteration of the Danish Museum Act in 2012. The term *collection* is basically removed from the new Act in 2012, which indicate a shift in the meaning and importance of museum collections.

The results in this thesis are based on empirical data collected through interviews with 3 different museums in Denmark, as well as former research on the topic. The 3 museums are Vendsyssel Historiske Museum, Viborg Museum and Museerne i Brønderslev Kommune. All three museums are state-subsidized and focus on local history. They differ from each because of their sizes. Viborg Museum is a lot bigger than both Vendsyssel Historiske Museum and Museerne i Brønderslev Kommune. While Museerne i Brønderslev Kommune are sizeable smaller than both Vendsyssel Historiske Museum. The size of the museum does matter, but mainly in the matter of how the museums deal with same challenges towards the collections. All interviews have been conducted on the basis of interview guide develop by Steinar Kvale and Svend Brinkmann's theories on qualitative interviews.

Based on the analysis of the 3 interviews, using former research on the topic, alongside the change in the Danish Museum Act and other political initiatives, this thesis concludes that several factors contributes to a change in the important of the museum collections. One of the factors is that working with promoting and communication at the museums is becoming the most important, while working with preserving and developing the collection is becoming a smaller part of working at a museum. Besides that, separating and throwing away cultural

heritage is a job that is done a lot at the museums, and this often results in an inconsiderate handling of the cultural heritage. My thesis shows that museum collection is no longer the part that characterize a museum, and this is a development museum inspectors fears.

My thesis hereby points out, the change there has been in the meaning and importance of museum collections in Denmark in the past 15 years. This change is important to clarify because of its important to further generations of museum.

Indholdsfortegnelse

Problemstilling	1
Problemformulering	2
Begrebsdefinition.....	4
De fem søjler.....	4
Udskillelse og kassation	4
Metode	6
Valg af cases.....	7
Vendsyssel Historiske Museum.....	7
Viborg Museum.....	8
Museerne i Brønderslev Kommune	9
Det kvalitative forskningsinterview	10
Interviewguide	10
Transskription.....	12
Museumshistorie.....	13
Museumsloven, politiske udspil og de forskellige positioner	18
Museumsloven	18
Politiske udredninger og de forskellige positioner	20
Kassationsemnet.....	25
Museernes indsamling og brugen af samlingerne	29
Opsamling	32
Museumssamlingernes ændrede betydning for de kulturhistoriske museer	33
Arbejdet med samlingerne og brugen af denne.....	33
Samlingerne som museernes bærende element – og brugen af denne i udstillinger	33
Brugen af samlingen til forskning	39
Samlingsarbejdet – en mindre del af museumsarbejdet.....	40
Begrænset og struktureret indsamling.....	43
Brugen af aktiv og passiv indsamling	47
Diskussion af museumslovens ændring.....	49
Kassation på museerne – en stor del af samlingsarbejdet.....	50
Arbejdet med kassation – et krav.....	50
Preset om kassation.....	52

Kassationsprocessen og dens nødvendighed.....	59
Udskilte genstande – de fleste takker <i>nej</i>	62
Ændringen – og hvor denne bære hen.....	64
Mere fokus på samlingsarbejdet og hermed samlingerne – en realitet eller et ønske.....	64
En udvanding af begrebet <i>museum</i>	65
Nytteorienteret samlinger	67
Kassation på godt og ondt.....	68
Genstande som rekvisitter	70
Konklusion	72
Litteraturliste	74

Bilagsfortegnelse

Bilag 1: Interview med Lykke Olsen fra Museerne i Brønderslev Kommune

Bilag 2: Interview med Margit Petersen fra Viborg Museum

Bilag 3: Interview med Signe Stidsing Hansen fra Vendsyssel Historiske Museum

Bilag 4: Interviewguide

Problemstilling

Igennem de seneste 15 år er der sket en udvikling inden for museumsverdenen. Der bliver i disse år sat stor fokus på museernes arbejde med at udskille og kassere genstande fra samlingerne. Hos Museerne i Brønderslev Kommune har de igennem en igangværende proces, kasseret imellem 3-400 genstande om året, hvilket ifølge Slots- og Kulturstyrelsen stadig er for langsomt. Krav fra både museumsbranchen og Slots- og Kulturstyrelsen har gjort kassation til en vigtig del af de danske kulturhistoriske museers arbejde. Én af museernes vigtigste opgaver for år tilbage var indsamling af genstande, en opgave, som for nogle museer, i disse år er stort set ikke eksisterende.

Viborg Museum er i disse år i gang med en ombygning af museet. Museet vil ikke længere fungere som klassisk museumsinstitution, men som en moderne museumsattraktion. Udstillingerne vil omhandle temaer, som den samlingsansvarlige museumsinspektør sår tvivl om, hvorvidt museet indeholder genstande til. Oplevelsescentre skyder frem i det danske museumslandskab, som eksempelvis Kongernes Jelling, hvor genstandene er stort set ikke eksisterende, og hvor originale genstande er erstattet med moderne digitale løsninger. Museernes samlinger, arbejdet med denne og betydning for museerne og samfundet har ændret sig igennem de seneste 15 år. Ændringen fortjener at blive belyst, og diskuteret i et omfang, hvor der også stilles spørgsmålstejn ved fremtiden for samlingerne på de danske kulturhistoriske museer.

Problemformulering

Hvordan har samlingerne på de kulturhistoriske museer ændret betydning igennem de seneste 15 år?

Dette speciale er udformet på baggrund af en viden omkring en ændring af museumssamlingernes betydning. Denne viden er erfaret igennem eget praktikforløb hos Museerne i Brønderslev Kommune, som et led i min uddannelse. Under dette forløb erfarede jeg igennem samtaler med blandt andet museets leder Anne Dorthe Holm, at samlingernes betydning for museerne har ændret sig igennem de seneste år. Museerne i Brønderslev Kommune er et fusionsmuseum, som består af Vildmosemuseet i Brønderslev, Try Museum og Dorf Møllegård i Dronninglund. Museet rummer en stor samling, som indeholder stort set alt tænkeligt. Som et krav fra Slots- og Kulturstyrelsen er museet i disse dage i gang med en samlingsgennemgang med henblik på kassation¹. Anne Dorthe Holm ytrede, hvordan hun mener, at samlingen bliver gjort til et problem for museerne, at flere udskiller² og kasserer fra samlingerne, og hvordan dette altså tyder på, at der er sket en ændring af samlingernes betydning. Specialets formål er ikke at komme med en løsning på problemet, men at belyse og diskutere en ændring, som har stor betydning for og hos de danske kulturhistoriske museer og deres virke.

Dette speciale omfatter danske kulturhistoriske museer med særligt henblik på de mindre lokale kulturhistoriske museer. Dette fokus er lagt, da jeg finder udfordringer for kunstmuseer, naturhistoriske museer og de større kulturhistoriske museer anderledes. Der er altså forskel på at benytte sig af Museerne i Brønderslev Kommune eller Den Gamle By i Århus, da disse står med vidt forskellige udfordringer. Den Gamle By er betydelig større, og har dermed også flere muligheder økonomisk- og personalemæssigt med hensyn til samlingsarbejdet. Tidsperioden for dette speciale vil spænde fra 2001-2016. Begrundelsen for dette er ændringen, der forekommer i de 2 museumslove fra henholdsvis 2001 og 2012. Der ses en tydelig forandring i museumslovenes beskrivelser af museernes arbejdsopgaver hvilket i forbindelse med forskellige udredninger, undersøgelser og analyser fra politisk og museumsfaglig side i perioden fra 2001 og til ændringen i 2012 relevant for dette speciale. Efter 2012 ses en stadig

¹ Se begrebsdefinition s. 3-4

² Se begrebsdefinition s. 3-4

diskussion af museumsloven og museernes arbejdsopgaver, en diskussion som også er relevant i forhold til det fremtidige museumslandskab. Derfor forløber denne undersøgelse sig til 2016. Det skal dog nævnes, at interviews er foretaget i 2017, og hermed strækker tidsperioden sig til lidt over 15 år. Museumsloven, de forskellige udredninger og debatter hos museumsfaglige vidner om en ændring indenfor museumssamlingernes betydning. Når samlingen i denne undersøgelse omtales, menes der både den fysiske samling på museerne men også arbejdet med samlingerne. Herunder indsamling og til dels registrering.

Begrebsdefinition

De fem søjler

De danske statsanerkendte museer, har indbyrdes forbundne opgaver. Disse opgaver er *indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling*, også kaldet de fem søjler. *Indsamling* er når museerne enten aktivt eller passivt indsamler genstande. Ved aktiv indsamling går museet ud og indsamler genstande i forbindelse med forskning i særlige emner og temaer. Ved passiv indsamling får museet tilbudt genstande af privatpersoner, som museet herefter tager stilling til, om har relevans for samlingen. *Registrering* af genstandene forekommer, når nye genstande skal indlemmes i samlingen. Ved registreringen skal der foruden en beskrivelse af genstanden også registreres oplysninger såsom proveniens. Med proveniens menes der; at museerne skal kende til genstandens hjemsted, som også skal høre ind under pågældende museums indsamlingsområde, foruden dette skal genstanden fortælle en god historie, som museet skal have kendskab til. Museerne skal sørge for at *bevare* genstandene i samlingerne, og her er det ofte nødvendigt med restaurering og konservering. Genstande som ikke kan benyttes i udstillinger henstilles på magasiner. Museerne skal *forske* og tilføre ny viden i henhold til genstandene i museernes samlinger og om deres betydning set med nutidens øjne. Foruden dette skal forskningen rettes imod fænomener, tilstande og forandringer i samfundet. Denne viden museerne får igennem forskning, skal *formidles* til samfundet igennem udstillinger, publikationer og undervisningstilbud.³

Udskillelse og kassation

Når museerne udskiller er det med et ønske om at skille sig af med genstande, som er registreret i museets samling. Et statsanerkendt museum skal ansøge Slots- og Kulturstyrelsen om tilladelse, når museet ønsker at udskille fra samlingen med henblik på at give genstand tilbage til giver, ved formidlingsformål eller ved kassation. Museerne kan dog undgå denne proces, hvis udskillelse sker ved at give genstandene til et andet statslig eller statsanerkendt museum. En sådan udskillelse kan forekomme, hvis en genstand passer bedre ind i et andet museums ansvarsområder, og at dette museum hermed har bedre gavn af denne genstand.⁴ Museerne skal ved udskillelse altid tilbyde genstanden til andre museer. Hvis ingen ønsker genstanden,

³ "Museernes arbejdsopgaver" Konsulteret 25.05-2017, <http://slks.dk/kommuner-plan-arkitektur/kulturarvskommuner/museernes-arbejdsopgaver/>

⁴ "Museernes- arbejdsopgaver/Udskillelse og kassation".

søger museerne om tilladelse til udskillelse. Hvis et museum ønsker at kassere genstande, skal disse destrueres.⁵

⁵ Slots- og kulturstyrelsen. "Museernes arbejdsopgaver/udskillelse og kassation/vejledning til udskillelse". Konsulteret 02.06-2017, <http://slks.dk/museer/museernes-arbejdsopgaver/indsamling/udskillelse-og-kassation/vejledning-til-udskillelse/>

Metode

Specialet begynder med en beskrivelse af den danske museumshistorie. Her vil være en beskrivelse af de første museer i Danmark samt en beskrivelse af, hvordan museerne fungerer i dag. Dette afsnit vil vise, hvilken betydning samlingerne har haft for museerne igennem tiden, og hvordan denne var det bærende element og grundstenen for museerne. Herefter vil følge en beskrivelse og diskussion af museumsloven, og hvordan denne har ændret sig fra 2001 til 2012 med særlig henblik på museumssamlingen. Foruden og i forbindelse med lovens ændring, sker der også en ændring i betydningen af samlingerne på museerne og i den politiske debat. Denne problemstilling vil også fremgå i dette afsnit. Udredninger og faglige debatter, som er blevet benyttet i forbindelse med ændringen af museumsloven indgår også i dette afsnit. Afsnittet tjener hermed også som en forskningsdiskussion, hvor det fremgår hvad der tidligere er skrevet om museumssamlinger i forbindelse med dette speciales problemstilling. Afsnittet bidrager til, at vise hvordan der rent politisk og fagligt er sket en ændring i forhold til museumssamlingernes betydning.

Efter dette følger en kombineret analyse og diskussion. Analysen/diskussionen indeholder 3 underpunkter, som igen indeholder et vist antal underpunkter. *Underpunkt 1* er en analyse/diskussion af museumssamlingernes nuværende betydning for museerne. I underpunkterne til underpunkt 1 bliver der analyseret og diskuteret, om hvorvidt samlingerne er museernes bærende element, og hvordan denne bliver benyttet i udstillinger og til forskning. Foruden dette vil samlingsarbejdet og tiden brugt på dette blive analyseret og diskuteret efterfulgt af en analyse og diskussion af museernes begrænsede og strukturerede indsamling, og hvorledes aktiv og passiv indgår i dette. *Underpunkt 2* er en analyse/diskussion af kassation på museerne. I underpunkterne til underpunkt 2 bliver der analyseret og diskuteret, hvordan arbejdet med kassation er et krav fra Slots- og Kulturstyrelsen, og hvordan museerne kan føle et pres om at kassere. Foruden dette bliver det analyseret og diskuteret, hvorvidt kassationsprocessen er nødvendig for museerne, og hvordan udskilte genstande stort set aldrig ender hos andre museer. *Underpunkt 3* er en analyse/diskussion af hvor ændringen, som er blevet belyst i de to foregående underpunkter, bærer hen. Underpunkterne til underpunkt 3 er analyse og diskussion af, om der er kommet mere fokus på samlingsarbejdet, og om der forekommer en udvanding af begrebet *museum*. Foruden dette bliver det analyseret og diskuteret, hvordan og hvorvidt samlingerne er nytteorienteret, om kassation på godt og ondt og ligele-

des benyttelse af genstandene som rekvisitter. Underpunkt 3 bærer præg af visse gentagelser, da ændringen tidligere belyst er tæt forbundet med samlingernes videre betydning for museerne.

Valg af cases

Analysen og diskussionen vil igennem tre cases i form af interviews med tre museer, Vendsyssel Historiske Museum, Viborg Museum og Museerne i Brønderslev Kommune, vise, hvordan ændringen forekommer hos museerne, hvor museumsloven, de politiske udredninger og faglige debatter skal omsættes til en reel hverdag. Disse tre cases er udvalgt, da disse er statsanerkendte museer, som alle er underlagt museumsloven og dens bestemmelser. Alle tre museer har en samling, som de skal registrere og bevare for eftertiden. De tre museer adskiller sig dog fra hinanden, da MBK⁶ er betydelig mindre end VHM⁷ og VM⁸, imens VM er betydelig større end både VHM og MBK. Størrelsen på de tre museer skal her forstås som antal ansatte, magasinplads og selve museumsbygningerne. Med henblik på samlingerne har museerne hermed forskellige udfordringer med hensyn til personale, magasiner og museumsbygninger. Disse forskelligheder kan forventeligt have indflydelse på interviews og svar. Der kan være forskellige opfattelser med hensyn til samlingerne på de tre forskellige museer, på grund af de forskellige størrelser. På trods af dette er museerne underlagt samme lovgivning, og de er alle mindre lokalhistoriske museer, som burde stå med mere eller mindre samme udfordringer.

Vendsyssel Historiske Museum

VHM er et statsanerkendt kulturhistorisk museum bestående af seks museer og ét arkiv.⁹ De seks museer er hovedmuseet i Hjørring, Hirtshals Museum, Bunkermuseet, Landskabs- og landbrugsmuseet, Strandfogedgården og Tornby skudehandel.¹⁰ Museet har 39 ansatte, her i blandt museumsinspektører og arkivarer.¹¹ Museet blev stiftet i 1889 af Lønborg Friis. Lønborg Friis var forud for sin tid, og indsamlede, i modsætningen til mange andre museer der mest havde fokus på oldtid, genstande fra hans egen samtid. Derfor har museet i dag en stor samling af genstande fra 1800 – tallet. Museets samling består af 30-35.000 genstande fra ny-

⁶ Forkortelse af Museerne i Brønderslev Kommune

⁷ Forkortelse af Vendsyssel Historiske Museum

⁸ Forkortelse af Viborg Museum

⁹ "Om VHM", konsulteret 06.04-2017, <https://vhm.dk/om-vhm/>

¹⁰ "Museerne", konsulteret 06.04-2017, <http://vhm.dk/museerne/>

¹¹ "Personale", konsulteret 06.04-2017, <http://vhm.dk/om-vhm/personale/>

ere tid.¹² Museet ønsker at være en forsknings – og kulturinstitution, som virker som områdets hukommelse og erindring. Museet ønsker at stille viden omkring området til rådighed for en så stor del af den lokale og regionale befolkning som muligt.¹³ Museet har optimale magasinforhold, hvor genstande opbevares henholdsvis i et lokale i Hjørring og i Mosbjerg, og en dertil indrettet industribygning i Hjørring.¹⁴

Viborg Museum

VM er grundlagt i 1861, og er hermed ét af Danmarks ældste museer. Museet er et kulturhistorisk museum med et ansvarsområde indenfor forhistorie, middelalder og nyere tids historie i Viborg Kommune.¹⁵ VM har 24 ansatte, hvor af størstedelen er museumsinspektører, formidlingsinspektører, og arkæologer.¹⁶ Museet består også af Viborg lokalhistorisk arkiv, og derfor har museet også arkivarer ansat. Foruden de ansatte har museet 30 frivillige tilknyttet og en del projektansatte arkæologer. Museet gennemgår i øjeblikket en stor forandring, da de bestræber sig på at bevæge sig fra klassisk museumsinstitution til moderne museumsattraktion. Dette betyder en omlægning af visioner og missioner, samt flytning af museet og ændring af udstillinger.¹⁷ Museet ønsker at være en markant turistattraktion i Danmark, og være en kendt, brugt og skattet kulturattraktion i lokal samfundet. Museet skal være tilgængeligt for alle. Museet vil skabe troværdige og underholdende oplevelser for borgere og turister i form af events, arrangementer og udstillinger. Denne formidling er baseret på faglig viden og forskning. Formidlingen og forskningen bistås af museumssamlingen.¹⁸ Museet består af en museumssamling på omkring 110.000 genstandsnumre. Ca. 80 % af samlingen er arkæologisk og resten nyere tid. Museet har lige i øjeblikket genstande opbevaret i museumsbygningen på Hjultorvet, og et fjernmagasin beliggende i Viborg. Museet har dog fået et nyt magasin, som de overtog 1. marts 2017, og derfor i gang med en proces, hvor alle genstande bliver flyttet til dette nye magasin¹⁹. De nuværende magasinforhold er dermed ikke optimale, men med det nye magasin bliver genstandene opbevaret under optimale forhold.

¹² Interview med Signe Stidsing Hansen, VHM. Bilag 3, s. 1-2.

¹³ "Mission og vision", konsulteret 06.04-2017, <http://vhm.dk/om-vhm/mission-og-vision/>

¹⁴ Bilag 3, s. 2 og 4.

¹⁵ "Strategiplan for Viborg Museum", konsulteret 5.04-2017, <https://viborgmuseum.dk/media/1196/strategiplan-for-viborg-museum.pdf> s. 4

¹⁶ "Viborg Museum", konsulteret 5.04-2017, <http://viborghistorie.dk/historier/historie-133.tkl>

¹⁷ "Strategiplan for Viborg Museum," s. 3

¹⁸ "Strategiplan for Viborg Museum," s. 3

¹⁹ Interview med Margit Petersen, VM. Bilag 2, s. 1 og 4.

Museerne i Brønderslev Kommune

MBK er et kulturhistorisk fusionsmuseum, som består af Try Museum, Dorf Møllegård og Vildmosemuseet i Brønderslev. Disse tre afdelinger blev fusioneret i 2012, og har siden fungeret som et samlet museum. Vildmosemuseet var det eneste af de tre museer, der ikke var statsanerkendt ved fusionen i 2012. MBK er ganske lille, og består af to museumsinspektører, en museumsleder, en museumsassistent på deltid og en teknisk serviceassistent. Museet er afhængig af de tilknyttede frivillige, som af og til hjælper på museet. I sit arbejdsgrundlag har museet valgt at fokusere på infrastrukturen og byerne, industri og produktion samt natur og rekreation.²⁰ På Vildmosemuseet er der især fokus på infrastruktur, byhistorie, industri og produktionshistorie. Museet sætter i dets visioner og missioner fokus på at være et attraktivt museum som involver flere målgrupper – især børn. Det er vigtigt for museet at skabe en fælles historisk identitet i kommunen.²¹ Museet benytter sig af flere forskellige magasiner til opbevaring af dets ca. 30.000 genstande, som befinder sig i staldene og lofterne i alle tre afdelinger, på stuehusenes loft på Vildmosemuseet og Try Museum, og et enkelt i kælderen på Dronninglund skole. Magasinforholdene er meget dårlige og lever ikke op til de moderne standarder. Magasinerne er de fleste steder angrebet af borrebiller og skimmel, og det er altså ikke muligt at opbevare museumsgenstande under optimale forhold. Overordnet set falder mange af genstandene i samlingen udenfor museets ansvarsområde, er i dårlig stand og mangler proveniens. Der findes dog perler i samlingen, og samlingen er med til at vise områdernes lokalhistorie.²²

Det findes relevant, at pointere, at interviewene er foretaget i samarbejde med de tre museer, men at interviewene er foretaget i forbindelse med én repræsentant fra hvert museum. Udtalelser er derfor en blanding af personlige holdninger fra de interviewede, og mere overordnede holdninger i forhold til det museum, de hver især repræsenterer. De tre interviewede personer er: Signe Stidsing Hansen, forhenværende museumsinspektør hos VHM (Ansæt som samlingsinspektør hos Nordjyllands Historiske Museum pr. 1. maj 2017). Margit Petersen, samlingsinspektør hos VM og Lykke Olsen, museumsinspektør hos MBK.

²⁰ Museerne i Brønderslev Kommune, *Strategi for Museerne i Brønderslev Kommune 2014-2018*: (2014) s. 3-4

²¹ Museerne i Brønderslev Kommune, *Strategi for Museerne i Brønderslev Kommune*, s. 2

²² Interview med Lykke Olsen, MBK. Bilag 1, S. 1- 5

Det kvalitative forskningsinterview

Denne undersøgelse vil benytte sig af den kvalitative metode, som betyder, at der bliver brugt ord og meninger fremfor tal og statistik, som ofte ses benyttet ved de kvantitative metoder.²³ Når interview benyttes som forskningsmetode, forekommer interviewet som en samtale med struktur og formål. Samtalen overgår de almindelige samtaler, som finder sted i hverdagen, og har formålet at opnå en gennemtestet viden.²⁴ Det kvalitative interview anser ikke mennesker som objekter, der er mekanisk styret af lovmæssigheder, men som personer, altså subjekter, der handler, og er aktiv i meningsdannelse. Der skal dog påpeges, at subjekter er underkastet ikke selvskabte diskurser, magtrelationer og ideologier. På trods af at disse ikke er selvskabte, vil disse påvirke hvad subjektet udtaler og hvordan. Steinar Kvale og Svend Brinkmann kalder menneskerne, subjekterne, for *"forfattede forfattere"*²⁵ i denne sammenhæng. Samtalen er ikke imellem ligestillede parter, da forskeren definerer og kontrollerer situationen.²⁶ Det kvalitative interview er en form for guidet samtale imellem interviewer og subjekt. Der bliver fra interviewerens side lyttet til subjektets svar, og ud fra dette står det intervieweren frit for at spørge ind til svaret, og forme spørgsmål efterhånden som interviewet skrider frem. Interviewet er et personligt sammenspil imellem to personer, og igennem dette sammenspil konstrueres en viden.²⁷ Det kvalitative interview forudsætter, at intervieweren har en faglig viden indenfor emnet, der bliver spurgt ind til. Det kvalitative interview kan, ifølge Steinar Kvale og Svend Brinkmann betragtes som et håndværk fremfor en metode. Det er blandt andet forskellen imellem surveyinterview og kvalitativ interview, der her bliver fremhævet. Da det kvalitative interview står mere som et håndværk, er der større fokus på personlige færdigheder og respekt for at udføre interviewet på en kompetent måde. Dertil skal siges, at der ikke skal ses bort fra teknikker og viden: Interviewerens kompetencer, teknikker, faglighed og viden er afgørende for kvaliteten af den viden, der produceres.²⁸

Interviewguide

Det kvalitative forskningsinterview bliver i specialet benyttet i den semistrukturerede form. Intervieweren bruger til interviewet en interviewguide, som er en række spørgsmål nedskr-

²³ "Metodeguiden – kvantitative og kvalitative metoder", konsulteret 19.03-2017, <http://metodeguiden.au.dk/kvantitative-og-kvalitative-metoder/>

²⁴ Steinar Kvale og Svend Brinkmann, *Interview Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*: (Hans Reitzels Forlag, 2015), s.22

²⁵ Kvale og Brinkmann, *Interview*, s. 19

²⁶ Kvale og Brinkmann, *Interview* s.22

²⁷ Kvale og Brinkmann, *Interview*, s. 21

²⁸ Kvale og Brinkmann, *Interview*, s. 90-93

vet af intervieweren.²⁹ Interviewguiden indeholder oversigt over emner, der skal dækkes og forslag til spørgsmål. Det afhænger af den konkrete undersøgelse, i hvor høj grad intervieweren vil holde sig til spørgsmålene og deres rækkefølge, eller om intervieweren ved hjælp af skøn afgør, om der skal følges op på svar og nye retninger, interviewet kan tage.³⁰ Denne undersøgelse vil ikke strengt overholde spørgsmålenes rækkefølge, og vil mere anse spørgsmålene som vejledende. Emnerne der benyttes i denne interviewguide er udarbejdet med henblik på at opnå viden, der kan bidrage til besvarelse af problemformuleringen. Hermed indeholder interviewguiden korte og enkle spørgsmål interviewpersonerne kan forholde sig til, samt spørgsmål der kan bidrage til en vidensproduktion. Steiner Kvale og Svend Brinkmann nævner, hvordan spørgsmålene skal tilpasses alt efter ordforråd og uddannelsesbaggrund, men i dette tilfælde er det vigtigere, at der tilpasses efter det enkelte museum og dets situation.³¹ Som udgangspunkt er interviewpersonerne universitetsuddannede fagfolk med mere eller mindre samme faglige niveau, og derfor er det vigtigere at tage museernes situation i betragtning ved udformning af spørgsmålene. Fagsprog er derfor ikke muligt at undgå, men med interviewpersonernes baggrund taget i betragtning, er dette ikke et problem for forståelse og svar i interviewet.

Indledningsvis bliver der med ordet *beskriv* spurgt ind til den konkrete situation.³² Efterfølgende bliver mere følsomme spørgsmål stillet, da interviewpersonen ved indledende spørgsmål får talt sig varm, og vil formentlig herefter kunne give mere detaljerede svar.³³ Ved udformningen af spørgsmålene er det nødvendigt at have opfølgende spørgsmål i tankerne. Det er umuligt at specificere på forhånd, men der kan gøres overvejelser omkring eventuelle opfølgende spørgsmål.³⁴ Der er sat stor fokus på, at der i hvert enkelt spørgsmål kun bliver spurgt om én ting. Hvis der bliver spurgt ind til flere ting, kan det være svært at skelne imellem hvilket spørgsmål svaret henvender sig til.³⁵ Dette ville især være et problem ved analysen, som kan blive uklar og utroværdig ved tvivl om spørgsmål og svar. I selve spørgsmålene

²⁹ "Metodeguiden – Interviews"

³⁰ Kvale og Brinkmann, *Interview*, s. 185

³¹ Kvale og Brinkmann: *Interview*, s. 189

³² "Det kvalitative interview", Konsulteret 22.03-2017, <https://innovation.sites.ku.dk/metode/det-kvalitative-interview/>

³³ "Metodeguiden – interviews"

³⁴ Kvale og Brinkmann, *Interview*, s. 196

³⁵ "Metodeguiden – Formulering af spørgsmål", Konsulteret 22.03-2017, <http://metodeguiden.au.dk/surveys-og-spoergeskemaer/formulering-af-spoergsmaal/>

vil negationer og superlativer blive undgået. Disse kan skabe misforståelser og virke forstyrrende. Samtidig må spørgsmålene ikke indeholde implicitte antagelser og på ingen måde være ledende.³⁶³⁷

Interviewet er optaget som en lydoptagelse igennem en mobiltelefon. Lydoptagelse giver frihed til at koncentrere sig om emner og dynamik i samtalen. Det er ved lydoptagelse også muligt at vende tilbage til udtalelser igen og igen.³⁸

Transskription

Når det kvalitative forskningsinterview skal transskriberes, forefindes ikke én metode som den rigtige. Det er dog ikke problemfrit at transskribere interviews fra tale til skrift, og derfor har jeg, for at imødekomme problemerne, udformet retningslinjer for transskriberingen.

1. Der skrives ordret, hvad der bliver formuleret
2. Fyldeord vil dog blive udeladt, medmindre disse har betydning for forståelsen med det formulerede.
3. Pauser angives med punktum eller tegnsætning (.)
4. Tegnsætning – angives for at øge læsevenligheden

³⁶ "Metodeguiden – Formulering af spørgsmål"

³⁷ Se spørgsmål i bilag 4

³⁸ Kvale og Brinkmann: *Interview*, s.236-237

Museumshistorie

Menneskets natur forudsætter ifølge forfatter og tidligere underviser i kulturformidling Kristian Himmelstrup, at museer kan opstå.

*"Mennesket er samler af natur: Børn samler på nummerplader, insekter, biler og dukker. Voksne samler på kunst, frimærker, kuriositeter. Vi vil erobre verden, bringe orden i den, og vi lærer hurtigt at udvælge efter bestemte kriterier, ordne i taksonomier og smide væk for at optimere vores samling. På et tidspunkt vil vi vise samlingen frem og demonstrere den viden, vi har akkumuleret om den"*³⁹

Denne samlertrang og offentliggørelsen af samlingerne i oplysningstiden har været med til at forme den vestlige identitet. Ifølge Kristian Himmelstrup er dét, der er fælles for museerne, at

*"(..) de rummer en samling genstande, der er taget ud af deres naturlige kredsløb og sat ind i et nyt, hvor de nu er udstillet til beskuelse (..)"*⁴⁰

Selve ordet "museum" stammer fra det græske *museion*, som betyder musernes helligdom. *Museion* var navnet på en institution i Alexandria, men har senere udvidet sig til at omfatte enhver systematisk ordnet samling af både kulturhistorisk, videnskabelig og kunstnerisk interesse.⁴¹ *Museion* i Alexandria regnes for at være det første museum, og blev grundlagt i det 3. århundrede f.Kr. Museet havde til opgave at fremme lærdom og støtte studering.⁴²

I Danmark anser vi kongernes kunstkammer, som værende forløberen til museerne, og hermed starter altså de danske museers historie.⁴³ Kunstkammeret er et europæisk fænomen, som opstod i 1500-tallets midte, og første gang et kunstkammer nævnes i historien er i Wien i 1553. Det var Ferdinand 1., konge af Østrig, Ungarn, Bøhmen og fra 1558 tysk-romersk kejser, som grundlagde det habsburgske kunstkammer. Herefter fulgte flere europæiske kunstkammer.⁴⁴ Kunstkammerene var især fyrstelige samlinger. Samlingerne skulle være altfavnende, samle

³⁹ Kristian Himmelstrup, *Kulturformidling – Grundbog i kulturens former og institutioner*: (Hans Reitzels Forlag, 2013) s. 138

⁴⁰ Himmelstrup, *Kulturformidling*, 138

⁴¹ Himmelstrup, *Kulturformidling*, 138-139

⁴² Himmelstrup, *Kulturformidling*, 140

⁴³ Kunstkammerets opløsning. Konsulteret 02.03-2017, <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkammerets-oploesning/>

⁴⁴ Fyrstelige kunstkammer. Konsulteret 02.03-2017, <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkammerets-oploesning/>

hele verden under et tag og hermed afspejle universet. I samlingerne kunne man søge viden omkring verden omkring sig, men samtidig var samlingen et bevis på fyrsternes og rigets magt. Samlingerne indeholdte

"(..)gudskabte naturalia - alle slags zoologiske, botaniske og geologiske forekomster - og ved de menneskeskabte artificialia - antikviteter, kunstsager, etnografika og våben, videnskabelige instrumenter og modeller. Biblioteker, botaniske haver og menagerier hørte også med".⁴⁵

Det er med renæssancens kunstkamre, som forener videnskabelig indsamling med pædagogisk sigte, at museerne har deres begyndelse. Kunstkammeret indeholdte en blanding af genstande, men genstandene var dog indsamlet i et forsøg på at vise en orden i universet og Guds skaberværk og udstille dette i mikrokosmos. Genstandene var ifølge etnolog Ole Strandgaard også placeret i en systematisk orden i kunstkamrene. Denne systematiske orden var udarbejdet af den engelske Samuel van Quicheberg i 1565.⁴⁶

I Danmark oprettede Frederik 3. det kongelige danske kunstkammer omkring 1650 på Københavns slot. Kunstkammeret indeholdte genstande fra hele verdenen, blandt andet genstande fra den nordiske oldtid, den antikke middelhavskultur og den danske kirkes katolske tid. I samlingen fandtes kunsthåndværk i guld, sølv og elfenben, konkylier, våben, malerier, mekaniske opfindelser, modeller af bygningsværker og skibe, udstoppede dyr, mønter og medaljer. Det kongelige danske kunstkammer var systematisk opdelt. Dette kan ses ud fra såkaldte inventarier, som var fortegnelser over samlingen. Det ældste bevarede inventarium stammer fra 1674, og dette viser en tydelig systematik med samlingen. Den kongelige samling voksede sig større og større, blandt andet med Frederik 3. køb af Ole Worms samling i 1654.⁴⁷ Derfor flyttede man i 1680 samlingen til en dertil opført bygning.⁴⁸ Da kunstkammeret var på Københavns slot, var der begrænset besøg i samlingen, men da kunstkammeret blev flyttet,

⁴⁵ Kunstkamre i renæssancen. Konsulteret 02.03-2017, <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkamre-i-renaessancen/>

⁴⁶ Ole Strandgaard, *Museumsbogen – praktisk museologi*: (Forlaget Hikuin, 2010) s. 26

⁴⁷ "Naturaliekabinetter" Konsulteret 02.03-2017, <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/naturaliekabinetter/museum-wormianum/>

⁴⁸ "Kunstkammeret 1680-1825" Konsulteret 02.03-2017, <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkammeret-1680-1825/kunstkammerbygningen/>

ændrede dette sig, og i 1700 tallet var det nu muligt at bestille guidede rundvisninger. Det kongelige danske kunstkammer eksisterede officielt indtil 1825. Her blev det opløst, og samlingen fordelt til nyoprettede specialmuseer. Samlingen danner i dag grundstammen for flere store danske museer, her i blandt Nationalmuseet, som overtog genstande fra kunstkammeret.⁴⁹

Kunstkamrene var ikke offentlige tilgængelige, som vi kender det i dag på trods af de guidede ture. Det første offentlige museum menes at være Ashmolean Museum i Oxford fra 1683. Herefter kom British Museum i London i 1759 og Louvre i Paris i 1793. I Danmark får vi de store offentlige statslige museer med kunstkammerets opløsning, men de folkelige private oprettede institutioner rundt omkring i Danmark oprettes sent. Det er disse institutioner, vi ofte forbinder med museer i dag. De første dannes omkring midten af 1800-tallet, og kom formentlig i forbindelse med den nye borgerlige fornemmelse af egenverdi. Museerne havde pædagogisk sigte, og startede som private initiativer stort set uden offentlig støtte. I det tyvende århundrede øgedes museumsudviklingen, og der findes nu stort set museer i alle sogne.⁵⁰ Gradvist fik museerne en mere publikumsorienteret tilgang til samlingen og vidensformidling.⁵¹ I takt med denne udvikling ændrede museernes struktur sig også. Dette ses ved udstillingerne, som der efterhånden blev sat større fokus på. Det gamle udstillingssprog var informativt, hvor det handlede om at danne folket, og det nye er æstetisk eller performativt. Der er sket et paradigmeskifte, hvor det tidligere handlede om at opdrage og belære, og i dag handler det mere om at give publikum en oplevelse.⁵² Dette afsnit viser museumssamlingens vigtighed igennem tiden, og hvorledes samlingen altid har været dét der definerer et museum.

Museerne kan i dag opdeles i to grupper; De statsstøttede museer, og museer der ikke modtager offentlig støtte. De statsstøttede museer er underlagt museumsloven, og de museer der ikke modtager offentlig støtte er drevet af fonde, private og flere. De statsstøttede museer kan endnu en gang opdeles i de statslige og statsanerkendte museer. De statslige museer, herunder hovedmuseerne; Nationalmuseet, Statens Museum for Kunst, og Statens Naturhistoriske Museum, arbejder i henhold til et mere nationalt perspektiv, og er drevet af staten. De statsanerkendte museer har hver især et ansvarsområde, og varetager mere regionale og lokale

⁴⁹ "Kunstkammerets opløsning"

⁵⁰ Strandgaard, *Museumsbogen*, s. 26-27

⁵¹ Himmelstrup, *Kulturformidling*, s. 142-144

⁵² Himmelstrup: *Kulturformidling*, s. 144-146

perspektiver i forhold til de statslige. I dag forefindes der 97 statsanerkendte museer i Danmark, som alle modtager statsligt driftstilskud.⁵³ De statslige og statsanerkendte museer har siden 1984 været underlagt samme lov under kulturministeriet. I 2002 blev Kulturarvsstyrelsen oprettet af kulturministeren. I 2012 blev Kulturarvsstyrelsen lagt sammen med Kunststyrelsen og Biblioteksstyrelsen, og dannede navnet Kulturstyrelsen. D. 1. januar 2016 dannes Slots- og Kulturstyrelsen ved en sammenlægning af Kulturstyrelsen og Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme.⁵⁴ Det er Slots- og Kulturstyrelsens arbejde at yde faglig rådgivning til kulturministeren og bidrage til udformning og gennemførelse af regeringens målsætninger på kulturområdet.⁵⁵ Foruden dette skal Slots- og Kulturstyrelsen føre tilsyn med de statsstøttede museer, og om disse lever op til kravene i museumsloven.

Danmark fik sin første lovregulering på museumsområdet i 1958. Loven er herefter blevet reguleret flere gange. I 1964, 1976, 1984, 1989, 2001 og senest i 2012.⁵⁶ Det var først med ændringen i 1984, at loven blev til en egentlig museumslov. Det nye ved denne lov var, at der nu blev skitseret de opgaver, som museerne skulle løse i henhold til samfundet.⁵⁷ De danske museer administreres i dag efter museumsloven udstedt i 2012, samtidig med at museerne også til en vis grad følger ICOMs etiske regler.

ICOM blev oprettet i 1946, og er en international museumsfaglig organisation med interesse i at fremme og håndtere museers muligheder og udfordringer verden over.⁵⁸ ICOM har udviklet en museumsdefinition, som igennem tiden har udviklet sig, da denne altid forsøger at leve op til den museale virkelighed. Seneste definition på et museum lyder:

"A museum is a non-profit, permanent institution in the service of society and its development, open to the public, which acquires, conserves, researches, communicates and

⁵³ "Statsanerkendte museer" Konsuleret 24.02-2017, <http://slks.dk/museer/fakta-om-museerne/statsanerkendte-museer/>

⁵⁴ "Fakta om museerne, historie" Konsuleret 03.03-2017, <http://slks.dk/museer/fakta-om-museerne/historie/>

⁵⁵ "Slots- og kulturstyrelsen" Konsuleret 03.03-2017, <http://kum.dk/om-ministeriet/organisation-og-institutioner/styrelser/slots-og-kulturstyrelsen/>

⁵⁶ "Lovgivning". Konsuleret 24.02-2017, <http://slks.dk/museer/fakta-om-museerne/lovgivning/>

⁵⁷ Frank Birkebæk, "Museumsstrukturen i Danmark", *særudgave af Danske Museer*, Internationalt Nummer (2000): 8-9

⁵⁸ "Icom in brief", konsuleret 10.02-2017, <http://icom.museum/the-organisation/icom-in-brief/>

exhibits the tangible and intangible heritage of humanity and its environment for the purposes of education, study and enjoyment.”⁵⁹

Et museum er altså en ikke udbyttegivende permanent institution, som er åben for offentligheden, og som indsamler, bevarer, forsker, formidler og udstiller. Alt dette skal gøres i henhold til læring, undervisning og glæde. ICOMs etiske regler bliver i dette speciale anset som værende en inspiration for museumslovens udformning, og bliver altså ikke selvstændigt benyttet i analysen/diskussionen.

⁵⁹ "Museum Definition", konsulteret 14.02-2017, <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>

Museumsloven, politiske udspil og de forskellige positioner

Museumsloven

På trods af at museumsloven er blevet ændret flere gange, har loven igennem de senere år altid benyttet sig af lovens fem søjler *indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling*. Disse fem søjler skal vægtes ligeligt, og museerne må altså ikke vægte én søjle frem for en anden. Indledningsvis står der i den gældende museumslov:

"§ 1. Lovens formål er gennem fagligt og økonomisk bæredygtige museers virksomhed og samarbejde at sikre kulturarv og naturarv i Danmark og udvikle betydningen af disse i samspil med verden omkring os.

Stk. 2. Loven har endvidere til formål at sikre varetagelse af opgaver, der vedrører sten- og jorddiger og fortidsminder.

Stk. 3. Medmindre andet er fastsat, finder lovens regler anvendelse på de statslige museer under Kulturministeriet og på de statsanerkendte museer, der modtager statstilskud efter loven.

§ 2. Gennem de indbyrdes forbundne opgaver indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling skal museerne i et lokalt, nationalt og globalt perspektiv

- 1) aktualisere viden om kultur- og naturarv og gøre denne tilgængelig og vedkommende,*
- 2) udvikle anvendelse og betydning af kultur- og naturarv for borgere og samfund og*
- 3) sikre kultur- og naturarv for fremtidens anvendelse.*

Stk. 2. Museerne skal samarbejde om de opgaver, som er nævnt i stk. 1"⁶⁰

Det interessante ved den nuværende lov er, at der på intet tidspunkt bliver nævnt ordet "samling". Ganske vist skal museerne sikre kulturarven for fremtidens anvendelse, men selve samlingerne bliver ikke belyst. Kulturarv er et vidt begreb, og som nødvendigvis ikke har noget med samlingerne at gøre. Interessant er det også at kigge på denne museumslov i forbindelse med den gamle museumslov fra 2001. I 2001 lød paragraf 2 således:

⁶⁰ "Museumsloven", konsulteret 19.02-2017, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=162504>

"Gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling er det museernes opgave

- 1. at virke for sikring af Danmarks kultur – og naturarv,*
- 2. at belyse kultur-, natur- og kunsthistorie,*
- 3. at udvikle samlinger og dokumentation inden for deres ansvarsområde,*
- 4. at gøre samlinger og dokumentation tilgængelig for offentligheden og*
- 5. at stille samlinger og dokumentation til rådighed for forskningen og udbrede kendskabet til forskningens resultater"*⁶¹

Ordet "samling" bliver her benyttet ofte. Faktisk forekommer det, at samlingen er det bærende element hos museerne. Det er interessant, hvordan museumsloven kan gå fra at museerne skal "udvikle samlinger" til slet ikke at nævne samlingerne. På trods af at "samlinger" ikke bliver nævnt i den nye lov, forklarer kulturministeriet, at det stadig indgår i loven.

*"Begrebet sikre dækker både den eksisterende kultur- og naturarv, som museerne skal bevare, men også det forhold, at museerne, inden for deres ansvarsområde og på baggrund af forskning, løbende udvælger og indsamler nyt materiale som dermed får status af kultur- og naturarv."*⁶²

*"Den gældende lovs formulering om, at museerne skal udvikle samlinger og dokumentation inden for deres ansvarsområde indgår ikke direkte i den nye bestemmelse. Kulturministeriet betragter dog udvikling af samlinger og anden dokumentation som indeholdt i den nye § 2, stk. 1, nr. 3, hvorefter museerne skal sikre kultur- og naturarv for fremtidens anvendelse"*⁶³

⁶¹H.D. Christensen. *Hvad er et Museum? Den Danske Museumslov imellem Teori og Praksis* (Bø: Høgskolen i Telemark 2007) s.4

⁶² Kulturministeriet, "Forslag til ændring af museumsloven", *Retsinformation*, 11.10-2012, downloaded 11.02-2017, <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/201212L00024>

⁶³ Kulturministeriet, "Udredning om fremtidens museumslandskab", *Slots - og Kulturstyrelsen*, april 2011, downloaded 11.02-2017, http://slks.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/publikationer/emneopdelt/museer/udredning_museer_2011.pdf s. 23

Der er altså lagt tanker bag den manglende formulering omkring samlingerne. Begrebet synes at blive gemt bag hentydninger og andre formuleringer. Vigtigheden af samlingerne ses ikke lige så tydelig og relevant i den nye lov fra 2012.

Politiske udredninger og de forskellige positioner

Der er flere udredninger, der ledte op til ændringen af museumsloven i 2012. Blandt andet udkom *Udredning om fremtidens museumslandskab* i 2011, som er udgivet af kulturministeriet. Denne udredning medvirkede til ændringen i 2012, hvor der som nævnt blev ændret i museernes formål. Udredningen skal styrke museerne i arbejdet med fremtidens museum, hvor der blandt andet stilles større krav fra kulturministeriet, og museerne oplever konkurrence fra andre sider, såsom oplevelsescentre. Udredningen er gennemført af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Kulturarvsstyrelsen (nuværende Slots – og Kulturstyrelse) og ledende museumsfaglig personale.⁶⁴ I denne udredning står det forklaret, hvordan den danske museumsverden har udviklet sig igennem årene fra den første museumslov i 1958. Der står:

*"Ændringerne i museernes arbejdsfelt afspejler en udvikling fra et indadvendt fokus på samlingen (indsamling, bevaring og registrering) til et betydeligt større fokus i dag på de mere udadvendte opgaver som forskning, formidling og fysisk planlægning. Siden 2001 har øgede krav skærpet behovet for en præcisering af museernes opgaver og organisering. Målet er ikke længere fokuseret på alene at sikre og bevare kulturarven. Kulturarvens rolle skal udvikles, og kulturarven skal være en aktiv ressource i det danske samfund. Den viden, der genereres, skal bringes i anvendelse og gøres relevant for borgere og samfund."*⁶⁵

Dette citat viser tydeligt, hvordan samlingernes rolle har ændret sig igennem tiden. Der har tidligere været størst fokus på at indsamle, bevare, og registrere, genstande, hvorimod fokus i dag ligger på forskning og formidling. Denne udredning kan formentlig have haft betydning for den store forskel, der er imellem museumsloven fra 2001 og museumsloven fra 2012. Fokus ligger et helt andet sted både fra museernes og samfundets side. Museernes fremtid ligger i formidlingen.

⁶⁴ Kulturministeriet, "Udredning om fremtidens museumslandskab", s. 4-5

⁶⁵ Kulturministeriet, "Udredning om fremtidens museumslandskab", s.16-17

Foruden denne udredning omkring samlingen i forbindelse med museumsloven, er dette også debatteret hos museumsfaglige. På trods af at der i museumsloven står, at søjlerne ikke må vægtes forskelligt, lægger ændringen i museumsloven op til, at der kan gøres forskel. Da fokus som nævnt ligger på forskning og formidling, sker der en forskydning. Daværende kulturminister Brian Mikkelsen udtalte i et interview i 2002, at han ikke ser nogen grund til at indsamle, bevare og forske uden at formidle det til samfundet.⁶⁶ Formidling er ved denne udtalelse den bærende søjle. Uden formidling nytter det ikke noget at have samlingen.

Kunsthistoriker og med speciale indenfor pr og markedsføring af museer og kulturattraktioner, Marieke Burgers, er af samme holdning. Hun mener ikke, at et museum er et museum bare fordi, det har en samling. Der burde blive sat større fokus på formidlingen af samlingen.⁶⁷

I 2003 skrev museumsinspektør ved Nivaagaards Malerisamling Birgitte von Folsach, hvordan omverdenen har større krav til museerne i dag. Både samfund og politikere kræver synlighed. Synlighed ligger ikke meget i de bagvedliggende aktiviteter museerne gør, såsom bevaring og arbejde med samlingen. Synligheden forekommer i formidling. Birgitte von Folsach frygter for kortsigtede formidlingssucceser, som prioriteres fremfor mindre synlige aktiviteter.⁶⁸

Forfatter og tidligere chef og programmedarbejder ved DR Finn Slumstrup påpeger i artiklen *Med samvittigheden som indsats* det samme. Han påpeger, at der i det gamle museumsbillede blev sat viden i sammenhæng, og i det nye bliver viden formidlet via en oplevelse. Tiden kræver i dag viden-sammenhæng-oplevelse. Denne ændring sker, fordi omverdenen kræver synlighed, og der er kamp om publikum, og derfor ender museerne ofte med diverse formidlings-events.⁶⁹

Kurator Annesofie Becker diskutere i artiklen *Hvem er så dommeren?* endnu et aspekt af holdningen til samlingen, hvor museernes opgave i forhold til public service, brugerundersøgelser og museernes egentlige opgaver. I 2010 lavede Kulturarvsstyrelsen (den nuværende Slots- og Kulturstyrelse) en national brugerundersøgelse, som af museumsfaglige fik kritik af at være til, kun for at lægge pres på museerne i retning af endnu flere formidlingstiltag. Annesofie Becker påpeger, hvordan undersøgelsen ønsker at gøre museerne til et tilløbstykke i retnin-

⁶⁶ Brian Mikkelsen, "Kulturminister Brian Mikkelsen og museerne", *Danske Museer*, Årgang 15, Nr. 2-3 (2002): 4

⁶⁷ Marieke Burgers, "Et publikum for det 21. århundrede", *Danske Museer*, Årgang 12, Nr. 3(2000): 25-27

⁶⁸ Birgitte von Folsach, "Succes og krise", *Danske Museer*, Årgang 16, Nr. 1 (2003): 21-23

⁶⁹ Finn Slumstrup, "Med samvittigheden som indsats", *Danske Museer*, Årgang 14, Nr. 4 (2001): s. 7-9

gen af en fodboldkamp på stadion. Hun stiller spørgsmålet, hvad der egentlig ville ske, hvis landets fodboldklubber skulle rettes til efter resultatet af en national brugerundersøgelse, som viste, at det overvejende er midaldrende mænd, som tager på stadion for at se fodbold? Ville fodboldklubberne spille på en mere, for kvinder, tiltrækkende måde? Det ville ifølge Annesofie Becker næppe finde sted. Hun undre sig derfor over, hvorfor museerne skal underlægges dette pres fra Slots- og Kulturstyrelsen. Annesofie Becker påpeger, at undersøgelsen også viste, at befolkningen er glad for, at museerne passer på den nationale arv, også selvom de ikke besøger museerne så ofte. Annesofie Becker understreger, at museernes vigtigste lovformelige opgave er at passe på samlingerne for eftertiden. Hun mener, at brugerundersøgelser og krav om mere formidling er en forkert vej at gå. Hun mener, at Slots- og Kulturstyrelsen i stedet for skulle hjælpe museerne, i stedet for at gå imod dem, og sørge for at gøre klart for befolkningen, men også politikerne, at museernes vigtigste opgave er samlingerne. Men Slots- og kulturstyrelsen er ikke enig i denne iagttagelse, og mener, at det gavner museerne at kende deres brugere, så de kan effektiviseres i retningen af flere og mere alsidigt publikum. Det er ikke museernes formål, ifølge Annesofie Becker.⁷⁰ Hun udtaler ganske sigende

*"Når Winther fremhæver Koldinghus, der både omdeler postkort i Kolding Storcenter og arrangerer optog, kanonaffyring og fægteskoler for at "skabe stærkere forbindelse mellem by og museum", siger det intet om, hvordan Koldinghus i øvrigt klarer den opgave det er at drive museum. Til gengæld fortæller det os, at Kulturarvsstyrelsen har gjort sig til dommer over museerne."*⁷¹

Slots- og Kulturstyrelsen har gjort sig til dommer over museerne, og skubber museerne væk fra dét, som Annesofie Becker og andre mener, er museumsarbejde; nemlig arbejdet med samlingen.

Disse nævnte positioner forholder sig altså mere eller mindre direkte til samlingsdebatten inden ændringen af museumsloven blev foretaget i 2012. Disse positioner afspejler, hvordan

⁷⁰ Annesofie, Becker. "Hvem er så dommeren?" *Danske Museer*, Årgang 23, Nr. 5, (2010): 8-9

⁷¹ Annesofie, Becker. "Hvem er så dommeren?" *Danske Museer*, Årgang 23, Nr. 5, (2010): 9

holdningen til samlingen og især formidlingen har været, og disse holdninger kan vel at mærke have haft indflydelse på lovens ændring. I årene inden ændringen manglede der fokus på formidlingen, som i høj grad var et krav fra omverdenen, og samtidig var der nogle fagfolk, der så problematikken ved for stor fokus på synlighed og formidling fremfor mindre synlige aktiviteter hos museerne, herunder varetagelse af samlingen. Dette leder op til anden del af dette afsnit. Her forekommer det, hvordan samlingsdebatten efterhånden bevæger sig mere over i samlingsgennemgange med henblik på udskillelse og kassation. Måske har ændringen af museumsloven haft en indflydelse på denne debat. Fokus på samlingen handler i høj grad om museernes arbejde med at udskille genstande fra samlingen. Et fokus som ikke tidligere har været aktuelt for museerne, og som nu fylder en stor del i museernes hverdag.

I 2003 udkom *Udredning om bevaring af kulturarven*, som også har haft en betydning for ændringen af museumsloven. Denne udredning blev til på bestilling fra kulturministeriet. Udredningen er lavet af et udvalg bestående af ledende personer indenfor Danmarks centrale institutioner indenfor kulturbevaring. Udredningen skulle sætte fokus på de forskellige udfordringer, de danske institutioner har med bevaring af kulturarven, så der for eftertiden kan blive taget hånd om dette.⁷² Det er vigtigt at pointere, at denne udredning ikke alene er lavet af Slots- og Kulturstyrelsen, men i samarbejde med dette udvalg. Udvalget er dog udvalgt af Folketingets Kulturudvalg i 2001, og hermed tolkes udredningen som et politisk værk. I udredningen påpeges der, at der sættes særligt fokus på de tre statslige hovedmuseer, Nationalmuseet, Statens Museum for Kunst, samt Statens Naturhistoriske Museum, men at også de almindelige statsanerkendte museer i et vist omfang vil blive inddraget.⁷³ Selve udvalget til denne udredning er som nævnt også bestående af repræsentanter fra disse hovedmuseer. Hermed kan betænkeligheder i forhold til favorisering forekomme. Med dette menes der, at udredningen i højere grad tilgodeser de store statslige museer, hvor indholdet af genstande formentlig er af større national betydning, hvilket har en væsentlig betydning for denne udrednings konklusioner. Hovedmuseerne forventes heller ikke at stå med samme udfordringer som de mindre lokale museer, hvilket også har betydning for udredningens anvendelighed. Udredningen viser sig nemlig at blive benyttet til Slots- og Kulturstyrelsens vejledninger, her i blandt vej-

⁷² Kulturministeriet. "Publikationer, Udredning om bevaring af kulturarven", 2003, downloaded 21.02-2017 http://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Udredning%20om%20bevaring%20af%20kulturarven.pdf s. 9-13

⁷³ Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s.21

ledning om kassation. Vejledningen gælder alle de statsanerkendte museer, og hermed tages der ikke højde for, at udredningen især sætter fokus på hovedmuseerne. Udredningen bliver hermed også benyttet i denne opgave, som gældende for alle statsanerkendte museer.

En af de udfordringer som udredningen påpeger, er at samlingerne, er blevet for store. Der skal derfor tages hånd om denne udfordring, og dette gøres blandt andet ved kassation.

"Der er utvivlsomt behov for at foretage revisioner af og kassationer i de kulturhistoriske museers samlinger, især fra de seneste århundreder. Indsamlingen har i et vist omfang været for tilfældig. Samtidig med at der er behov for en styrket og koordineret forskningsbaseret indsamling for perioden, er der således også behov for at revidere det allerede indsamlede. For megen indsamling er sket passivt, dvs. ved gaver man har haft svært ved at afslå, hvorved det er blevet givne og ikke museet, der har styret indsamlingspolitikken. For mange genstande er indgået uden tilstrækkelig dokumentation om oprindelse og brug, og ikke som led i en målrettet, forskningsbaseret indsamling. Endelig findes der uvægerligt mange dubletter af industrielt fremstillede genstande".⁷⁴

Udredningen påpeger, at der er et utvivlsomt behov for at kassere på museerne. Slots- og Kulturstyrelsen og udvalget mener altså, at der ikke kan sås tvivl om, at kassation er nødvendigt på museerne, da der ifølge dem er for mange genstande der fylder magasinerne, og som mangler bevaring. Museerne må kassere og rydde op, for at bevare og sikre kulturarven. Der skal samtidig være en styret indsamlingspolitik, som sikrer en forskningsbaseret indsamling. Hermed vises fokus på samlingen, i form af et fokus på at kassere fra samlingen, og gøre samlingerne mindre og mere kontrollerede.

Jon Meyer, vicemuseumschef og samlingsleder ved medicinsk museion, skrev i 2003 en anmeldelse af udredningen. Han skriver, at konserveringsbehovet opgøres som et forhold imellem samlingernes værdi og deres bevaringstilstand. Enestående genstande i dårlig stand skal altså bevares først. Det står til gengæld mindre klart i udredningen, om samlinger af væsentlig betydning lokalt og regionalt vil blive sikret. Han forstår, at det er nødvendigt med prioritering ved bevaring, men han gør det klart, at dette ikke må føre til nedprioritering af samlinger,

⁷⁴ Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s. 103

der er bevaringsværdige.⁷⁵ Hvilket viser, at museumsfaglige har betænkeligheder ved udredningen og dens resultater.

Kassationsemnet

Som følge af ovennævnte udredning er der nu kommet fokus på kassation, derfor efterfulgte en vejledning til kassationsarbejdet, og kassation blev et stærkt omdiskuteret emne. Slots- og Kulturstyrelsen skriver i deres egen vejledning til museerne omkring kassation, at mange museer indeholder for mange genstande, som følge af at museerne tidligere har taget for mange genstande ind i samlingerne uden proveniens, og hvor giveren er ukendt. Museerne skal derfor udskille disse. Samlingen er blevet uoverskuelig for museerne, som ikke kan håndtere og leve op til bevaringsarbejdet med de mange genstande. Vejledningen er udformet på baggrund af udredningen fra 2003, som også tydeliggør fordelene ved kassation.⁷⁶ Samtidig ses også, hvordan fokuset i denne henseende har ændret sig. Når samlingen diskuteres er det med særligt henblik på kassation, og hvordan samlingerne kan gøres mindre. Fokuset er på en kontrol med samlingerne, der bedst muligt sikrer god formidling og interaktion med samfundet. Der er forskellige holdninger til dette kassationsspørgsmål hos museumsfaglige folk.

Tidligere medarbejder ved Sydhimmerlands Museum Johnny Møller påpeger i artiklen *Indsamling og kassation – synspunkter og etiske overvejelser*, hvordan han mener, at museerne af etiske grunde har en forpligtigelse til at beholde de genstande indkommet før 2005.⁷⁷

Museumsinspektør ved Nationalmuseet Peter Pentz diskuterer i artiklen *En genstand er en genstand... eller er den?* retningslinjerne og kravet om kassation på museerne. Hvordan denne er til gavn for museerne, men også problemerne forbundet her med. Han påpeger, at udskillelse af genstande er en alvorlig sag, da genstandene i sin tid blev indlemmet i samlingerne med lovning på at blive bevaret for eftertiden. Udskillelse af genstande mener han i en vis forstand er et opgør med begrebet permanente samlinger. Han påpeger også et problem med det store fokus der ligger på dubletter, som oftest ses hos de industrielt fremstillet genstande. I vejledningen i 2004 påpeges der, at disse dubletter ikke var nødvendige for museerne. Peter Pentz mener, at der her bliver taget afsæt i skabelsesprocessen fremfor gen-

⁷⁵ Ion Meyer, "Den danske kulturarv – under udvikling eller afvikling", *Danske Museer*, Årgang 16, Nr. 4 (2003): 14-15

⁷⁶ "Museernes- arbejdsopgaver/Udskillelse og kassation". Konsulteret 9.02-2017, <http://slks.dk/museer/museernes-arbejdsopgaver/indsamling/udskillelse-og-kassation/>

⁷⁷ Johnny Møller Jensen, "Indsamling og kassation – synspunkter og etiske overvejelser", *Danske Museer*, Årgang 17, Nr. 6 (2004): 21

standens egen individuelle historie. Dette anser han for et problem. Han påpeger, at arkæologiske (forhistoriske) samlinger er rig på dubletter. Han påpeger, at der bliver gjort en forskel på nyere tids genstande og arkæologiske genstande. Både nyere tid og arkæologien bidrager med dubletter i samlingen, dog er fokuset rettet imod nyere tid, som skal udskille og kassere genstande. Arkæologer er opdraget til at alt skal gemmes og alt materiale er værdifuldt. Der bliver gjort en forskel, da alle arkæologisk udgravede genstande skal gemmes som dokumentation og videnskabeligt potentiale. Her er der altså tale om en at der bliver gjort en forskel, da museerne skal udforme ganske specifikke indsamlingsstrategier gældende for nyere tids genstande, som især bliver introduceret senere i denne redegørelse. Indsamling af nyere tids genstande har altså, politisk set, begrænsninger imens indsamling af arkæologiske genstande ingen begrænsning har. Begrundelsen for dette er, at de arkæologiske genstande anses som en del af en kontekst og ikke som enkeltstående genstand. Han gør dog opmærksom på at mange museer allerede har udskilt arkæologiske dubletter og at ikke alle udgravede genstande bliver indlemmet i samlingerne. Men der er dog alligevel en forskel i, hvordan Kulturarvsstyrelsen (det nuværende Slots- og Kulturstyrelse) håndterer genstande og samlingerne på.⁷⁸

Kassationsemnet var også til debat, hos de politiske instanser, i 2014, hvor rigsrevisionen udarbejdede en rapport, som rejste kritik af museernes indsamling og bevaring og Slots- og Kulturstyrelsens opfølgning på dette. I samme rapport skriver rigsrevisionen, at flere museer søger penge til at udskille fra samlingen, og at udskillelsesprocessen forekommer hyppigere på museerne. Ifølge rigsrevisionen er der dog stadig lang vej. Ønsket om kassation kan også ses i forbindelse med rigsrevisionens glæde over at flere og flere søger penge til at udskille fra samlingen. Med rapporten ligger også et pres på Slots- og Kulturstyrelsen, der ikke menes at have ført ordentlig tilsyn på museernes håndtering af indsamling, bevaring og kassation, og foruden dette påpeges det at kassationsprocessen går for langsomt. Presset overføres igen til Slots- og Kulturstyrelsen til museerne som presses ud kassation i højt tempo. Rigsrevisionen påpeger også, at museerne skal være bedre til at strukturere indsamling, som skal følge en indsamlingspolitik lavet af museerne selv. Det interessante ved denne rapport er dette fokus på samlingen, hvor det gøres klart at samlingerne er ringe, de er for store, dårligt bevaret og mangler registrering. Samlingerne er altså et problem, som skal håndteres bedre af både

⁷⁸ Peter, Pentz "En genstand er en genstand er en genstand... eller er den?" *Danske Museer*, Årgang 17, Nr. 5 (2004): 8-9

Slots- og Kulturstyrelsen og museerne selv. Kassation virker her som værende vejen frem for en bedre museumsverden.⁷⁹

Kassation er ifølge de politiske instanser og nogle fagfolk en løsning til fordel for de danske kulturhistoriske museers fremdrift og effektivisering. Hvis blikket vendes imod en anden institution, som har meget tilfælles med museerne, har kassation været til diskussion i mange år. Arkiverne har på lige fod med museerne en samling, som de skal registrere og bevare for eftertiden. Allerede i 60'erne og nok mest i 70'erne blev der indenfor arkivområdet udarbejdet systematiske bevarings- og kassationsplaner. Det var daværende landsarkivar i Viborg fra 1948 og rigsarkivar 1963-1978 Johan Hvidtfeldt, som var den første, der beskæftigede sig med problematikken.⁸⁰ Bevaring og kassation har altså været diskuteret i mange år, og kassationsprincipperne har ændret sig igennem tiden. Kassationsprincipperne går fra at have fokus på arkivaliernes anvendelsesmuligheder til fokus på kassationsprocenter, hyldemetre og ressourcebesparelser.⁸¹ Disse ændringer fremkommer, da der er et politisk pres udefra i form af krav om målbarer resultater, som skulle sætte kassationsprocenten op.⁸² Retningslinjer for bevaring og kassation har længe været en del af arkivernes hverdag, men på trods af dette er kassation stadig et omdiskuteret emne hos arkiverne.

Ligeledes har bibliotekerne også en samling, der skal varetages. Det er dog væsentligt at pointere, at der til trods for ligheder er forskelle imellem museernes og bibliotekernes samlinger og hermed kassationspolitikker. Forskellene ligger i, at museerne i forbindelse med samling og kassation skal håndtere et begreb såsom etik. Både museer og biblioteker håndterer enkeltstående genstande, som skal passes ekstra på, men bibliotekerne håndterer i højere grad dubletter og masseproducerede medier. Bibliotekerne havde en stor kassationsrunde i 90'erne, som skete i forbindelse med inddatering i automatiserende systemer.⁸³ Der bliver skrevet mindre omkring kassation indenfor bibliotekerne, fordi det er svært at tilføje væsent-

⁷⁹Rigsrevisionen. "Beretning til Statsrevisorerne om statsanerkendte museers sikring af kulturarven". *Folketinget*, Marts 2014, downloaded 05.03-2017, <http://www.rigsrevisionen.dk/media/1943212/statsanerkendte-museers-sikring-af-kulturarven.pdf> s. 1-27

⁸⁰ Liselotte, Christensen, "Da Statens Arkiver blev effektive", *Historisk Tidsskrift* bind 111, hæfte 1 (2011):165-166

⁸¹ Christensen, "Da Statens Arkiver blev effektive", 164

⁸² Christensen, "Da Statens Arkiver blev effektive", 194-195

⁸³ Biblioteksstyrelsen: "Kassation i folkebiblioteker – Introduktion til en metode". *Råd og vink fra biblioteksstyrelsen* nr.6, (2001) Konsulteret 24.03-2017, <http://www.bs.dk/publikationer/rv/6/pdf/kassation.pdf> s.7

ligt nyt til principper og metoder, der allerede er formuleret.⁸⁴ Når biblioteker kasserer, gør de det i henhold til slid, forældelse, og ubenyttethed. Dette er kriterier som fungerer.⁸⁵ Der er stadig brug for løbende kassation på bibliotekerne for at samlingen forbliver attraktiv og velredigeret. Bibliotekernes hyldebeholdning udgør en del af formidlingen, og hermed er kassation vigtig for en god formidling. Pladsmangel er også en del af bibliotekernes grunde til løbende kassation. Der skal være plads til nyt IT-udstyr og nye medier samt arrangementer, som afholdes på bibliotekerne.⁸⁶ Der er altså mere eller mindre blevet fundet en løsning med hensyn til kassation på de danske folkebiblioteker. Flere bibliotekarere mener, at kassation på de danske folkebiblioteker er nødvendig og en del af deres arbejde, og at metoderne til processen er forsvarlig. Dette ses blandt andet i en artikel skrevet af litteraturkonsulent og bibliotekar ved Odense Centralbibliotek Michael Linde Larsen. Han skriver

"Lad os komme væk fra det med at betragte bøger som forgyldte hundelorte (Isabelle Miehe Renard udtryk) som ikke kan kasseres. Selvfølgelig kan man smide en bog væk, hvis ikke nogen gider læse den. Og selvfølgelig skal man hele tiden på et bibliotek sørge for udskiftning og cirkulation af samlingen" ⁸⁷

Men der har også været diskussioner omkring bibliotekernes kassation. Diskussionerne fik for alvor plads i medierne, da Københavns Biblioteker i 2015 igangsatte en kassationsrunde, hvor 470.000 bøger skulle kasseres. Diskussionerne omkring dette var, at flere bibliotekarere, ifølge tillidsfolk, ikke følte at kassationen gik forsvarlig til, og der herskede en form for forvirring omkring, hvad bibliotekernes rolle i samfundet egentlig var. Samtidig fandt ledelsen hos Københavns Biblioteker, at kassationsstrategien var udført af bibliotekets egne medarbejdere, og at kassationen blev foretaget med faglighed. Diskussionen kan blandt andet læses i artiklen *"Københavnske bibliotekarere er i oprør over massedestruktion af bøger"*⁸⁸

⁸⁴ Biblioteksstyrelsen, "Kassation i folkebiblioteker". s. 7

⁸⁵ Biblioteksstyrelsen, "Kassation i folkebiblioteker". s. 9-10

⁸⁶ Biblioteksstyrelsen, "Kassation i folkebiblioteker". s. 11

⁸⁷ Michael Linde Larsen "Man kasserer da bøger!", *Litteratursiden*, 30.07-2014, downloaded 05.05-2017,

<http://www.litteratursiden.dk/blogs/michael-linde-larsen/20140730>

⁸⁸ Torben Benner "Københavnske bibliotekarere er i oprør over massedestruktion af bøger", *Politiken*, 16.10-2015, downloaded 05.05-2017 <http://politiken.dk/kultur/boger/art5593922/K%C3%B8benhavnske-bibliotekarere-er-i-opr%C3%B8r-over-massedestruktion-af-b%C3%B8ger>

Både hos arkiverne og bibliotekerne er grundene til kassation de samme som hos museerne. Pladsmangel, politisk pres og fokus på formidling. Arkivernes og bibliotekernes håndtering af kassation viser dog, at kassationsprocesser er et ømtåleligt emne, som på trods af at være benyttet igennem flere år stadig er til debat, og stadig skaber problemer på institutionerne.

Museernes indsamling og brugen af samlingerne

De politiske instanser påpeger, at museerne har haft tradition for at indsamle for bredt, og derfor er samlingerne blevet alt for store. Slots- og Kulturstyrelsen har derfor også lavet ganske specifikke krav til indsamling på museerne. Når museerne indsamler, skal genstandene kunne begrundes, og indsamlingen skal stemme overens med museets egne ansvarsområder.⁸⁹ Der skal være en aktiv indsamling, hvor det er museerne selv, der styrer indsamlingen. Passiv indsamling, hvor museernes indsamling styres af borgere, der selv tager initiativ til at give genstande til museerne, er altså ikke vel anset. Denne kontrol med indsamlingen viser en kontrol med samlingen, som skal styres hen imod det korrekte. Med det korrekte hentydes der til, hvad der netop nu har kulturfaglig status, og som samtidig passer ind i museernes strategi.

Museumsinspektør ved Museum Vestsjælland Lene Hadsbjerg beskriver i artiklen *Kulturarvens kriterier*, hvordan hun mener, at der bliver gjort forskel på kulturarv. Det forekommer mere korrekt og acceptabelt at smide landbrugsredskaber ud i forhold til antikviteter. Hun stiller spørgsmålstejn ved Kulturarvsstyrelsens (nuværende Slots- og Kulturstyrelse) retningslinjer både i forhold til kassation og indsamling, om disse retningslinjer betyder, at nuværende samlinger, der i dag udgør kulturarven, ikke længere har kulturfaglig status? Hvis det kun er de nuværende indsamlinger, der er acceptable, hvad så med de eksisterende genstande på museerne, der er blevet indsamlet inden alle disse retningslinjer blev udarbejdet? Er det virkelig i orden bare at udskille fra dem?⁹⁰ Denne kontrollerede indsamling kan altså betyde, at den nuværende samling på museerne kan virke overflødig. Det er selvfølgelig her kassation kommer ind i billedet, og bliver nødvendig for museerne. Lene Hadsbjerg betænker denne holdning, da hun mener, at der er forskel på kulturarv. Opfattelsen af at landbrugsredskaber ikke er ligestillet med antikviteter gør, at det er lettere at smide disse redskaber ud

⁸⁹ Slots – og Kulturstyrelsen. "Museernes arbejdsopgaver, retningslinjer for indsamling" Konsuleret 09.02-2017, <http://slks.dk/museer/museernes-arbejdsopgaver/indsamling/retningslinjer-for-indsamling/>

⁹⁰Lene Hadsbjerg, "Kulturarvens kriterier – om kassation af museumsgenstande". *Danske Museer*, Årgang 21, Nr. 1 (2008):44-46

fremfor det fine kaffestel. Denne vægtning af genstande er set med faglige øjne ikke hensigtsmæssig. En kontrolleret samling vil altså afspejle, hvad der netop nu har kulturfaglig status.

Museumsinspektør ved Kulturhistorisk Museum i Randers Hanne Schaumburg Sørensen skriver i en tidskriftartikel for Danske Museer – *Tilfældigt, men museumsværdigt: passiv og selektiv indsamling bidrager positivt til museernes samlinger*, hvordan de på Museum Østjylland i Randers indsamler. Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler, at museerne ikke samler tilfældigt ind, men at indsamlingen foregår aktivt. Det mener de ikke, er den rigtige vej frem i Randers. Her lavede de et forsøg, hvor de talte alle de genstande, de fik tilbudt, og hvor mange af disse de tog imod. Forsøget var altså baseret på passiv indsamling. Indsamlingen var selvfølgelig styret af nogle kriterier, som gjorde at de ikke bare tog alt ind. Her i blandt skulle genstandene have relevans og tilknytning til Randers. De mener, at passiv indsamling bidrager til en alsidig samling for eftertiden. Museerne får danskeres kulturarv, og tilfældigheder er godt. Tilfældighederne og guldkornene ville ikke forekomme ved aktiv indsamling. På museet mener de også at, de kommer i kontakt med mange flere forskellige mennesker ved passiv indsamling i forhold til aktiv indsamling. Den gode proveniens, som genstandene skal have, indgår også i forskning og formidling på museet. Dette omhandler igen indsamling, men vedrører også samlingen. Samlingerne er et problem, fordi de er for store og derfor laver Slots- og Kulturstyrelsen disse retningslinjer ved indsamling, som bidrager til kontrol med samlingerne. Hos Museum Østjylland mener de bare ikke, at dette er vejen frem, og at museerne med denne metode går glip af en masse passivt indsamlede genstande. Passiv indsamling bidrager positivt til museernes samlinger.⁹¹

Overinspektør ved Nationalmuseet Annette Vasström er af samme holdning. Hun er enig i at styret, passiv indsamling er godt. Hun mener også, at dubletter er godt, da disse kan have vidt forskellige historier.⁹²

Jane Sandberg, museumsdirektør ved Post og Tele Museum beskriver, hvordan museerne er blevet bange for deres egne samlinger og deres kunnen. Museerne stoler ikke nok på, at deres samlinger er interessante for publikum, og samlingerne drukner i dårlige events, stablet på benene for at få gæster på museerne.⁹³

⁹¹ Hanne Schaumburg Sørensen, "Tilfældigt, men museumsværdigt: passiv og selektiv indsamling bidrager positivt til museernes samlinger", *Danske Museer*, Årgang 23, Nr. 5 (2010):10-12

⁹² Annette Vasström, "At indsamle – og kassere – kulturarv", *Danske Museer*, Årgang 17, Nr. 5 (2004):4-7

⁹³ Jane Sandberg, "Museumsdirektør: Museer famler i blinde", *Altinget*, 5. november 2015, downloaded 20.02-2017, <http://www.alinget.dk/kultur/artikel/museumsdirektoer-museer-famler-i-blinde>

Denne holdning deler historikeren Thorkild Kjærgaard. Han skriver i artiklen *Museernes fremtid*, hvordan han mener, at fremtiden for museerne ser ud. Han skriver, at Nationalmuseet for nogle år siden lavede en udstilling omkring menneskets historie, som ikke indeholdte en eneste original genstand. Han synes det er forkert, at museerne er begyndt at gå så meget op i at skabe oplevelser for publikum. Oplevelser, som de kan få andre steder. Museerne har den genialitet, at de ejer de originale genstande. Hvorfor ikke benytte genstandene i udstillingerne? Det er det museerne er til for. Han mener, at museerne skal undgå kun at lave levendegørelse, både i form af rekonstruktioner og indlevelse på museer. Dette mener han, at har film og serier bidrager til. Han mener ikke historien er død, eller at genstande er kedelige. Det handler bare om at formidle korrekt. Han udtrykker, at museerne er folkets frirum. Her burde de kunne gå ind og nyde en frihed fra alverdens teknik, og bare nyde historien igennem genstandene.⁹⁴ Disse to tekster viser en tydelig afstandstagen fra oplevelsescentre, oplevelser og oplevelsesøkonomi. De mener, at genstandene ikke bliver benyttet af museerne, og hermed ikke kommer til sin ret. Dette er et bevis på, hvor meget museerne går op i oplevelser, og hvad dette gør ved samlingerne. Oplevelser og høje besøgstal vil Slots- og Kulturstyrelsen gerne have, og dette resultere i, at genstande ikke bliver benyttet i udstillinger. Samlingerne bliver til en vis grad overflødige.

Professor i Kulturformidling ved Det informationsvidenskabelige Akademi, Københavns Universitet Hans Dam Christensen reflekterer i bogen *Digitale forskydninger, Digital formidling af kulturarv: - fra samling til sampling* også omkring museerne og deres fremtid. Han har dog lidt andre betænkeligheder, og ser snarere en mulighed i færre genstande og flere digitale muligheder. Han mener, at der i museumsverdenen, både fra politisk og faglig side, er stor fokus på formidling, og at dette selvfølgelig har sine konsekvenser for samlingerne. Han mener, at museerne altid har været i gang med en forandring, hvor samlingerne længe har været på vej "væk". At museerne længe har bevæget sig hen imod et museum som formidling/oplevelsescenter, hvor det handler om at undervise og lære historie. Formidling og oplevelsescentre som ikke nødvendigvis tager udgangspunkt i samlingerne, men snarere i digitale formidlingsformer. Han mener lidt i tråd med Slots- og Kulturstyrelsen, at museerne ikke skal skaffe sig helt af med den fysiske kulturarv, men gentænke indsamling og bevaring. Målet skal ikke længere være total konservering og opbevaring, men han mener i stedet, at kulturarv vil

⁹⁴ Thorkild Kjærgaard, "Museernes fremtid", *Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab*, (2001):233-235

være mere håndgribelig, hvis museerne lod genstandene gå naturligt til grunde, og kun trak en særlig udvalgt del af kulturarven ud af tidens gang.⁹⁵ Hans Dam Christensens udtalelser viser et glimt af, hvor museernes samlinger muligvis er på vej hen. De er ikke længere dét, museerne er bygget op omkring, og indgår ikke længere som det vigtigste for museerne. Samlingerne er ikke nødvendige for, at museerne kan skabe oplevelser, læring og underholdning.

Opsamling

Afsnittet redegør for – og diskuterer en ændring i museumsloven sat i forbindelse med ændringer i museumssamlingernes generelle betydning. Denne ændring er beskrevet igennem politiske instanser og museumsfaglige positioner. Ændringen er belyst i form af et udbredt fokus på formidling fremfor indadvendte opgaver såsom indsamling og varetagelse af samlingen. Foruden dette er udskillelse og kassation også en årsag til denne ændring i samlingernes betydning. Ændringerne skaber debat indenfor museerne, hvilket afsnittet også afspejler. Det fremgår af afsnittet, at samlingen tidligere har været museernes bærende element, og hermed har haft stor betydning for museerne. Det fremgår også, hvordan denne betydning af ændret sig.

⁹⁵H.D Christensen. *Digitale forskydninger. Digital formidling af kulturarv: - fra samling til sampling.* (København: Multivers 2009), s.121.

Museumssamlingernes ændrede betydning for de kulturhistoriske museer

Arbejdet med samlingerne og brugen af denne

Samlingerne som museernes bærende element – og brugen af denne i udstillinger

Signe Stidsing Hansn, Margit Petersen og Lykke Olsen er alle enige i, at det er museumssamlingen der karakteriserer et museum. Signe Hansen udtaler om samlingen *"(...) det er jo fundamentet i museet (...)"*⁹⁶. Interviewpersonerne blev spurgt, om de mener, at samlingen er det bærende element i det pågældende museum. Signe Hansen og Margit Petersen mener, at det er tilfældet hos henholdsvis VHM og VM.

Signe Hansen udtaler *"Ja, hvis du spørger mig, så er det. Det er helt sikkert. Jeg kunne ikke drømme om at lave udstillinger uden genstande (...)"*⁹⁷. Hos VHM lavede de en jubilæumsudstilling i 2014, da museet fyldte 125 år, som omhandler museets samling, og på denne måde viser museet, at samlingen helt klart er en del af museets virke. Hos VHM som er mindre end VM og større end MBK har de muligheden for at lave disse udstillinger, hvor de benytter genstandene i samlingen. Samlingen her indeholder skatte, som igennem længere tid er blevet forsvarligt bevaret. Størrelse og økonomi er også gældende, når disse udstillinger skal udformes. En sådan udstilling kræver ressourcer og økonomi, som f.eks. ikke er muligt hos det mindre MBK.

Margit Petersen mener, at samlingen stadig er VMs bærende element. Det er bemærkelsesværdigt, at Margit Petersen udtaler *"altså det vil jeg jo stadigvæk mene, at det er"*⁹⁸. Margit Petersen virker tvivlsom omkring samlingens betydning for museet. Ordet *"stadigvæk"* sår tvivl omkring samlingernes videre betydning for museet. Hermed kan der også diskuteres om samlingen virkelig er museets bærende element, eller om ordet *"stadigvæk"* betyder, at Margit Petersen er i tvivl om samlingens egentlige betydning. VM gennemgår en stor forandring, hvor blandt andet nye udstillinger skal udformes, hvor kongemagt, kirkemagt og retsvæsen er temaerne. Disse temaer er udformet uden at tage hensyn til samlingen og dets indhold. Margit Petersen udtaler

⁹⁶ Bilag 3, s. 4

⁹⁷ Bilag 3, s. 10

⁹⁸ Bilag 2, s. 9

"Man har lagt sig fast på noget, man vil formidle i den nye udstilling – og det er der ikke ret mange genstande til."⁹⁹ Hun udtaler til og med "Altså jeg er jo bekymret for, at der ikke bliver så meget af samlingen i den nye udstilling. Men så er der jo særudstillinger."¹⁰⁰

Det er interessant, hvordan samlingen her bliver nedprioriteret, at den er blevet forvist til særudstillinger. Handlinger som tyder på, at samlingen ikke længere er det bærende element hos VM. På VMs hjemmeside står der imidlertid noget helt andet

"Kulturarvens helt særlige fortællekraft skal udnyttes optimalt i udstillingerne. Viborg Museums righoldige samling skal bringes i spil som en bærende del af formidlingen."¹⁰¹

Der er tydeligvis en uenighed imellem den samlingsansvarlige Margit Petersen, og de personer der har stået for hjemmesidens udformning. Citatet forsøger, at overbevise læseren, som i dette tilfælde både kan være Slots- og Kulturstyrelsen, men også den almindelige bruger af museet, om at museet har tænkt sig at benytte samlingen i de nye udstillinger. Virkeligheden er dog en helt anden ifølge Margit Petersen, som er den person på museet, der arbejder med samlingen, og altså har mest føling med, hvilke genstande museet har til rådighed. VM lover dog ikke for meget med dette citat, for ved tolkning af denne, skriver VM meget tydeligt "(...) skal bringes i spil som EN [min fremhævning, ENL] bærende del af formidlingen" Der står ikke DEN bærende del af udstillingen. Denne formulering kan man undre sig over, da denne er tve-tydig. Hvis museets bærende element er samlingen, som Margit Petersen udtaler, så burde samlingen være den bærende del af formidlingen i de nye udstillinger. Hermed kan der endnu en gang argumenteres for, at samlingen ikke er det bærende element for VM. VM meddeler selv, at de vil udvikle sig fra at være en museumsinstitution til museumsattraktion.¹⁰² Denne udvikling kan formentlig betyde udstillinger, eller nærmere oplevelser, uden originale genstande. Det er denne udvikling Thorkild Kjærgaard udtaler sig om i *Museernes fremtid*, hvor han netop mener, at museerne fokuserer mere på oplevelser fremfor formidling af samlingen og de originale genstande. Oplevelserne kan museumsgæsterne få andre steder, og derfor

⁹⁹ Bilag 2, s. 9

¹⁰⁰ Bilag 2, s. 11

¹⁰¹ "7 greb i de nye udstillinger", Konsulteret 11-05-2017, <https://viborgmuseum.dk/7-greb-i-de-nye-udstillinger>

¹⁰² "Strategiplan for Viborg Museum," s. 3

mener Thorkild Kjærgaard, at det er vigtigere, at museerne fokuserer på det, de kan, nemlig at fremvise originale genstande.¹⁰³ I 2010 blev der af Slots- og Kulturstyrelsen (daværende Kulturarvsstyrelse) foretaget en national brugerundersøgelse, som var med til at sætte pres på museerne i form af ønsket om flere formidlingstiltag. Slots- og Kulturstyrelsen mente, at det var vigtigt at kende sine brugere, da museerne hermed kunne rette formidlingen imod ikke brugere af museet i håb om, at disse ville gå mere på museum. Annesofie Becker diskuterer i hendes artikel *Hvem er så dommeren?*, hvordan museerne ofte bliver sammenlignet med de oplevelser, befolkningen kan få på fodboldstadionet hver søndag, men på trods af denne sammenligning er det samtidig utænkeligt, at fodboldholdene rettes til efter, hvilket resultat en national brugerundersøgelse viste. Den nationale brugerundersøgelse viste, at befolkningen var grundlæggende glade for at museerne varetager den danske kulturarv. Dette er en vigtig del af undersøgelsen, da denne netop viser, at befolkningen sætter pris på dét, der er museernes lovmæssige arbejdsopgave i 2010, nemlig varetagelse af samlingerne. I stedet for at fokusere på dette aspekt, sætter Slots- og Kulturstyrelsen fokus på brugerundersøgelser, og hvordan museerne bedst muligt får flere besøgende. Dette resulterer i endnu flere formidlingstiltag, som fjerner fokuset på museernes indadvendte opgaver, såsom varetagelse af samlingen.¹⁰⁴ Efterfølgende citat viser, hvordan Slots- og Kulturstyrelsen fremhæver formidlingstiltag fremfor andre museale opgaver

*"Når Winther[Min påpegning: Kontorchef hos Slots- og Kulturstyrelsen, ENL] fremhæver Koldinghus, der både omdeler postkort i Kolding Storcenter og arrangerer optog, kanonaffyring og fægteskoler for at "skabe stærkere forbindelse mellem by og museum", siger det intet om, hvordan Koldinghus i øvrigt klarer den opgave det er at drive museum. Til gengæld fortæller det os, at Kulturarvsstyrelsen har gjort sig til dommer over museerne."*¹⁰⁵

Citatet viser også, at Slots- og Kulturstyrelsen har gjort sig selv til dommer over museerne, og udråber vindere og tabere, i form af hvilke museer de mener, bidrager med flest formidlingstiltag. Foruden ovennævnte diskussion findes det relevant, at fremhæve hele denne sammen-

¹⁰³ Kjærgaard, "Museernes fremtid", 233-235

¹⁰⁴ Annesofie, Becker. "Hvem er så dommeren?" *Danske Museer*, Årgang 23, Nr. 5, (2010): 8-9

¹⁰⁵ Annesofie, Becker. "Hvem er så dommeren?" *Danske Museer*, Årgang 23, Nr. 5, (2010): 9

ligning af museer og fodboldkampe. Denne sammenligning viser en betydelig ændring i selve museernes betydning for samfundet. Museerne præges af krav om underholdning, som selvfølgelig resulterer i flere formidlingstiltag, som fjerner fokus fra indadvendte opgaver. Det kan yderligere diskuteres, om denne sammenligning imellem fodbold og museer er upassende og uhensigtsmæssig. Fodbold og museer er to vidt forskellige kulturelle tiltag – og mange vil formentlig betvivle fodboldens kulturelle status, og alligevel sammenlignes disse. Dette skaber et unødvendigt pres på museerne, som ikke burde sammenlignes deres kunnen med fodboldklubbernes kunnen.

I 2011 publicerede Slots- og Kulturstyrelsen udredningen *udredning om fremtidens museumslandskab*, som understreger en ændring i museernes arbejdsfelt. Udredningen er endnu en gang med til at ligge et pres på museerne i form af flere formidlings tiltag. Udredningen gør rede for en ændring, som Slots- og Kulturstyrelsen selv er med til at finansierer.

"Ændringerne i museernes arbejdsfelt afspejler en udvikling fra et indadvendt fokus på samlingen (indsamling, bevaring og registrering) til et betydeligt større fokus i dag på de mere udadvendte opgaver som forskning, formidling og fysisk planlægning."¹⁰⁶

Det var også denne udredning som i sin tid havde indflydelse på udformningen af en ny museumslov. Den nuværende museumslov fjerner fokuset fra samlingen og fra de såkaldte indadvendte opgaver forbundet med denne. Loven fokuserer nu mere på forskning, formidling og fysisk planlægning.¹⁰⁷ Denne udvikling som finder sted, er med til at nedprioritere samlingens betydning for museerne. Formidling er altså vigtig for museerne i dag, hvilket VM er et bevis på. Udviklingen har medvirket til, at VM bevæger sig mere i retning af et oplevelsescenter med fokus på formidlings tiltag, hvor samlingen ikke er det bærende element i udstillingerne. Oplevelserne og synligheden i samfundet er vigtigst. Det kan til og med diskuteres, om VM med dets størrelse og økonomi netop specielt har denne mulighed for at skabe store oplevelser for deres gæster. Med en god økonomi er det muligt at lave oplevelser og udstillinger uden genstande, da det er muligt at erstatte genstande med eksempelvis tekniske løsninger såsom tablets, lydeffekter og computerskærme. Det er også muligt at satse på oplevelsesskabende særudstillinger, hvilket VM gjorde i 2016, hvor de lavede en udstilling omkring Olsen-

¹⁰⁶ Kulturministeriet, "Udredning om fremtidens museumslandskab", s.16-17

¹⁰⁷ "Museumsloven"

banden. Genstandene var hovedsageligt udlånt af Nordisk Film, en genstand tilhørte VM; et skrivebord som skulle forestille at tilhøre Hallandsen.¹⁰⁸ Museet har, efter eget skøn, brugt en del ressourcer i form af arbejdstid, udstillingslokale, og mandskab til at udforme denne udstilling. Men det interessante ved denne udstilling er, at den tydeligvis er udformet til gavn for denne idé om, at museerne skal skabe oplevelser for gæsterne. Olsenbanden har intet med Viborg og deres kulturhistorie at gøre. Til gengæld tiltrak udstillingen, ifølge museumschef for VM Brian Wiborg, mange besøgende, og VM fik hermed gjort opmærksom på sig selv.¹⁰⁹ Dette tiltag fra VM er med til at nedprioritere museets egen samling. Samlingen viger til fordel for et kortsigtet formidlingstiltag, som tilsidesætter alt det, som et lokalt kulturhistorisk museum handler om. Brian Wiborg udtaler på museets hjemmeside

"Vi vil med vores særudstillinger lejlighedsvis sætte en vare på hylden, som virkelig kan pirre til manges interesse. Tage et tema op, som har bred appel og som i sig selv kan fungere som en attraktion og en publikumsmagnet. Formår vi fra tid til anden at skabe sådanne særudstillinger, kan vi hæfte en krog i den brede del af befolkningen, som ikke kender Viborg Museum og hale dem ind til en god oplevelse. Både i vores særudstilling, men også i vores flotte og spændende permanente udstillinger. Haps!"¹¹⁰

Olsenbanden udstillingen skal få gæster på VM, men udstillingens relevans kan diskuteres, og vigtigst af alt betyder sådanne udstillinger, at museernes samlinger bliver nedprioriteret, da disse, i denne henseende, har problemer med, at konkurrere om gæsternes interesse. Grundlaget for at få gæster til museerne virker forkert, og har betydning for, hvad museerne i fremtiden udvikler sig til.

Museer med en god økonomi har disse muligheder, muligheder som de ikke i samme grad på det lidt mindre VHM, og derfor skabes formidlingen i højere grad igennem museets genstande. Disse iagttagelser forekommer på baggrund af interviewene, og altså de enkelte interviewedes udtalelser og holdninger.

Hos MBK er situationen en lidt anden med henblik på samlingen, som det bærende element. Museet har en del udfordringer med magasiner og pladsmangel, som også Slots- og Kultursty-

¹⁰⁸ Bilag 2, s. 11

¹⁰⁹ "Olsen-Banden bryder murene ned", Konsulteret 31.07-2017, <https://viborgmuseum.dk/museets-blog/olsen-banden-bryder-murene-ned>

¹¹⁰ "Olsen-Banden bryder murene ned"

relsen har gjort opmærksom på i den seneste kvalitetsvurdering fra januar 2017.¹¹¹ Lykke Olsen udtaler

*"Den betyder jo meget for museet, og er, uden det skal misforstås jo nærmest blevet en hæmsko for museet, fordi vi bruger så enormt mange ressourcer på at finde ud af, hvad vi skal gøre med dårlige magasiner, dårlige genstande – så på den måde spiller det jo en stor rolle for museet. Men det er blevet lidt med lidt udelt positivt – og det er selvfølgelig lidt synd fordi (..) man selvfølgelig også har nogle perler. Men lige nu spiller den nok mere en rolle som "hvad gør vi med den?" Altså, den er blevet lidt et problem (..) Så det er et lidt tveægget sværd fordi, det er jo både dét, der definerer os som museum (..) og samlingen er, uden det skal misforstås, blevet en hæmsko for os, fordi den er blevet for stor."*¹¹²

Lykke Olsen svarer ikke til fulde på spørgsmålet, om hvorvidt samlingen er museets bærende element. Ud fra Lykke Olsens udtalelser kan det dog tolkes, at samlingen ikke er det bærende element. Samlingen betyder meget for museet, men ikke som det bærende og stolte element, men snarere som en hæmsko, der gør arbejdet uoverskueligt. Samlingen har sine perler, men disse kommer ikke til sin ret, fordi museet hele tiden skal fokusere på de dårlige genstande, og de dårlige magasinforhold. Hermed er samlingen ikke dét, der bærer museet, men snarere det der holder museet tilbage. Når MBK laver udstillinger benytter de sig af genstande fra samlingen, men Lykke Olsen udtaler

*"Jamen altså når vi har lavet udstillinger de senere år, så har vi jo selvfølgelig brugt genstande, som vi synes har fortalt en central historie, om det vi vil fortælle i udstillingen (..) men igen er det jo fordi, vi er et lille museum begrænset, hvor meget vi har gjort det, fordi vi kun har tid til at lave én enkelt lille udstilling om året – og fokus er også på alt muligt andet"*¹¹³

Museet laver én lille udstilling om året, hvor museumsgenstandene bliver brugt. Fokuset ligger dog ikke på samlingen og på udstillingerne. Museet er lille, og de ansattes tid bliver priori-

¹¹¹ Kulturministeriet, "Kvalitetsvurdering af Museerne i Brønderslev Kommune", Slots- og kulturstyrelsen, 2017, downloaded 29.05-2017, http://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Fotos/Museer/Museumsvirksomhed/Kvalitetsvurdering_af_Museerne_i_Broenderslev_2017_FINAL.docx.pdf , s. 3

¹¹² Bilag 1, s. 12

¹¹³ Bilag 1, s. 13

teret til andet arbejde. Formidlingen igennem udstillinger er altså ikke den største del af MBKs virke, da museet ikke har tid og økonomi til at lave mange udstillinger.

Alle tre museumsinspektører og til dels også de pågældende museer er enige om, at de ønsker at benytte genstandene i udstillingerne. Hos VHM opfylder de dette ønske, imens at der hos det større museum VM ikke helt kan leves op til dette ønske, da formidling i form af oplevelser ser ud til at blive fremtiden for museet. Hos det lille MBK har de hverken tid eller økonomi til at lave udstillinger med genstande, og lever hermed ikke op til det ønske, de har om udstillinger med brug af samlingen. Det kan hermed diskuteres, hvorvidt størrelse og økonomi betyder noget for brugen af genstande i museumsudstillinger. Hos VHM er de et mellemstort museum med en til dels fin økonomi. VM er forholdsvis stort, og økonomien god. Økonomien er god, da museet har mulighed og råd til at bygge nyt museum med dertilhørende magasin. Det er en stor satsning, som kræver mange penge. MBK er meget lille, og har ringe økonomi. De tre museers størrelse og økonomiske situation afspejler, at museerne med en fin økonomi og størrelse kan lave udstillinger med genstande, da dette er hvad man har råd til og mulighed for at udstille. Genstandene er på museet, og museet skal ikke nødvendigvis bruge penge på tablets og andet elektronisk udstyr. Der er selvfølgelig altid omkostninger tilknyttet, men disse er almindelige for alle udstillinger. Hvis museet har en god størrelse og økonomi, så har de flere muligheder for at tænke udenom samlingen og bevæge sig hen i udstillinger, som omhandler oplevelser fremfor formidling af originale genstande. Hvis museet ikke er stort og økonomien er ringe, er det meget vanskeligt at lave nye udstillinger, hvor genstandene bliver brugt.

Brugen af samlingen til forskning

Museerne skal ifølge museumsloven forske og gerne i henhold til deres samlinger. Bemærkelsesværdigt er det dog, at museerne stort set ikke forsker i deres samlinger. Signe Hansen udtaler, at hun ønsker

*"Arbejdet med at målrette samlingerne og udnytte dets potentiale. (...) altså der bliver forsket for lidt i samlingerne. Det vil jeg jo rigtig gerne gøre mere af"*¹¹⁴

Ligeledes udtaler Margit Petersen fra VM, da hun bliver bedt om at beskrive brugen af samlingen i museets forskning

¹¹⁴ Bilag 3, s. 10

"Ved arkæologien bliver samlingen brugt rigtig meget. Forskningen i nyere tid kniber det nok lidt med at bruge samlingen. Der er ikke noget – desværre."¹¹⁵

Hos MBK er situationen denne

"Den er ikke eksisterende. Det kan man ikke sige fordi, vi er så få mennesker, og har ikke fokuseret særlig meget på at forske de senere år af ressourcemæssige grunde, og fordi vi har været løbende lukningstruet"¹¹⁶

Det er altså ligegyldigt, hvor stort museet er. Forskning i nyere tid eksisterer mere eller mindre ikke på de interviewede museer på trods af Slots- og Kulturstyrelsen krav og udredningen om fremtidens museumslandskab. Én af grundene til at museerne ikke forsker, er mangel på ressourcer. Denne grund kan der argumenteres for, gør sig gældende på alle museer. Der forekommer mange andre museumsarbejdsopgaver, som museumsinspektørerne skal tage sig af. Her i blandt formidlingsdelen, som i øjeblikket fylder rigtig meget hos museumsinspektørerne. Forskningen i samlingen, på trods af dets vigtighed, bliver nedprioriteret til fordel for udadvendt formidling. Som der bliver nævnt i senere afsnit, bruger museerne ikke meget tid på samlingen, og håbet om mere forskning findes uden for rækkevidde. Bemærkelsesværdig er det også, at der hos det store VM gøres forskel på kulturarv ved at forske meget i de arkæologiske fund, og slet ikke at forske i nyere tid. Dette er en forskel, som er til at få øje på, og prioriteringen er ganske tydelig. Der vil i senere afsnit blive diskuteret, hvordan museerne har en tendens til at forskelsbehandle kulturarv. At forskelsbehandle kulturarv er som at sige, at noget kulturarv er mere betydningsfuldt historisk relevant. Nyere tids forskning burde være lige så relevant, og burde blive forsket i på lige fod med arkæologien. Hvis prioriteterne lå anderledes hos VM, ville det formentlig være muligt at forske mere i nyere tid.

Samlingsarbejdet – en mindre del af museumsarbejdet

Da Signe Hansen bliver spurgt om, hvor meget tid hun bruger på samlingsarbejdet, svarer hun dette

"Alt for lidt synes jeg. Jeg har så mange ting, jeg gerne vil lave med samlingen, altså igen jeg vil gerne følge op på min rapport fra samlingsgennemgangen. Men fordi jeg også har ansvaret for formidlingen her på museet, jamen så er der deadlines på deadlines, hvad

¹¹⁵ Bilag 2, s. 11

¹¹⁶ Bilag 1, s. 13

det angår, og det bruger jeg mest tid på, rundvisninger, planlægning af udstillinger og byvandring osv. Osv. Det bruger jeg langt over halvdelen af min tid på. Ved samlingsdelen er det under 20 % af min tid.”¹¹⁷

Igen er samlingen ikke en del af museumsarbejdet, der prioriteres. Der er andre dele af arbejdet, som er vigtigere for museet. Formidlingsarbejdet bruger Signe Hansen størstedelen af sin tid på. Margit Petersens situation er lidt speciel, da hun er ansat på VM til at varetage samlingen. Det kommer derfor helt af sig selv, at hun bruger al sin tid på samlingen. Dog pointerer Margit Petersen, at der generelt set på VM bliver brugt mindre tid på samlingsarbejdet.

”Altså man kan sige, at jeg bruger meget tid på samlingen, og arkæologerne bruger også meget tid på samlingen. Man der er jo rigtig mange i huset, der ikke bruger tid på samlingen. Altså, vi kunne sagtens være nogen flere. Hende Ruth du lige mødte, hun er pensioneret her i efteråret, og hendes stilling er ikke blevet besat endnu – så på den måde bruger vi mindre tid, på trods af at vi skal flytte. Ruth var ansat som registrator, og nu skal jeg ligesom klare registreringen – og det har jeg så ikke tid til, så det er alle de frivillige der registrerer.”¹¹⁸

Her ses en tydelig arbejdsfordeling. Margit Petersen sidder med samlingen til daglig imens, at mange af de andre ansatte intet har med samlingen at gøre. Her kan det igen diskuteres, hvor vidt samlingen er museets bærende element, hvis ikke samlingen er kendt og håndteret af alle på museet. Samtidig er registreringsarbejdet, hvilket er en stor del af samlingsarbejdet, tilfaldet frivillige. De frivillige er en stor hjælp, men det kan diskuteres om ikke samlingsarbejdet igen nedprioriteres, da museet benytter sig af frivillige fremfor uddannet personale.

Lykke Olsen fra det mindre MBK bruger 10-20 % af sin tid på at arbejde med samlingen, hvilket ikke er særlig meget.¹¹⁹ Lykke Olsens tid bliver altså brugt på mange andre ting, og samlingsarbejdet bliver nedprioriteret. At arbejde på et mindre museum betyder altså, at arbejdsopgaverne er mange. Dette ses både hos VHM og MBK, hvor samlingsarbejdet ikke kun tilfalder én person, som det ses hos VM, hvor Margit Petersen udelukkende arbejder med samlingerne.

¹¹⁷ Bilag 3, s. 10

¹¹⁸ Bilag 2, s. 10

¹¹⁹ Bilag 1, s. 12

Hos VHM mener Signe Hansen, at der generelt set bliver sat større fokus på samlingsarbejdet på museerne.

*"At jeg nu skal til Aalborg og arbejde som samlingsinspektør, det viser jo også bare, at museerne generelt har fokus – altså der bliver ansat samlingsinspektører i Randers i Aalborg – jeg tror det er en stilling, som ikke fandtes for 10 eller 20 år tilbage. Jeg tror, at samlingsarbejdet er blevet mere professionaliseret nu end tidligere."*¹²⁰

Det er korrekt, at der bliver ansat samlingsinspektører, i hvert fald på de store museer, men samtidig lider endnu flere små museer, såsom MBK under for lidt ressourcer til samlingsarbejdet, og på et stort museum som VM ansætter de mindre uddannet personale, og benytter i stedet frivillige. Men det er eventuelt en udvikling, der sker lige i øjeblikket, hvor flere samlingsinspektører bliver ansat, og samlingsarbejdet bliver fokuseret imod én medarbejder. Det kan endnu en gang diskuteres, om dette er en ønskværdig udvikling. Argumenterne for at ansætte samlingsinspektører er, at der bliver arbejdet målrettet med samlingerne på museerne. Samlingerne har i hvert fald én medarbejders opmærksomhed, og hermed kommer der formentlig også denne kontrol med samlingen, som Slots- og Kulturstyrelsen ønsker. Argumenterne imod at ansætte en samlingsinspektør er, at samlingen kun administreres af én person. Interessen for samlingen kan blive mindre for museernes andre ansatte, som det er tilfældet hos VM. Samlingen kan med én samlingsansvarlig blive meget ensformig, og kulturarven afspejles af denne ene person med ansvar for samlingen. Fokuset på samlingen overgår til én person, og hermed vil samlingen formentlig få en anden betydning for museerne og de ansatte.

På trods af ovennævnte mener alle tre museer dog, at de bruger for lidt tid på samlingen, og dette hænger sammen med påstandene i *udredning om fremtidens museumslandskab*, hvor det beskrives hvordan museumslandskabet har ændret sig, og at der netop ikke længere er stor fokus på indadvendte arbejdsopgaver såsom indsamling, bevaring og registrering, men at det er de udadvendte opgaver såsom formidling og forskning, som museerne i dag fokuserer på.¹²¹ Ved at forholde sig til Slots- og Kulturstyrelsens krav og fokus på samlingsarbejdet – med henblik på udskillelse og kassation, kan det undres hvorfor der ikke bliver gjort noget mere for, at museerne kan få muligheden for at fokusere og bruge mere tid på samlingerne.

¹²⁰ Bilag 3, s. 10

¹²¹ Kulturministeriet, "Udredning om fremtidens museumslandskab", s.16-17

Udredning om bevaring af kulturarven fra 2003 beskriver, hvordan museerne skal rydde op i samlingerne, og at indsatsen her tidligere har været for ringe.¹²² Der kan dog argumenteres for, at Slots- og Kulturstyrelsen afhjælper problemet ved at gøre en pulje til samlingsgennemgang tilgængelige, som museerne kan søge. Hos VHM har de fire gange søgt denne pulje, og har fået pengene alle gange.¹²³ At VHM har fået penge bevilliget alle fire gange kan tyde på, at Slots- og Kulturstyrelsen ikke har mange ansøgere til puljen, og at det hermed er lettere at få pengene bevilliget. På den anden side tyder dette også på, at ønsket om kassation på museerne står ganske højt på Slots- og Kulturstyrelsens liste. Men denne løsning kan det argumenteres for, er kortsigtet, og handler formentlig ikke så meget om at sætte større fokus og give bedre vilkår for samlingsarbejdet, men snarere hvordan museerne hurtigst muligt får ryddet op, så kun det "væsentlige" er tilbage.

Begrænset og struktureret indsamling

En del af arbejdet med samlingen er indsamling. Hos VHM og VM har de indsamlet henholdsvis mellem 50-100 genstande og 100 genstande. Dette er ikke mange genstande i forhold til, hvad der blev indsamlet tidligere, men det er alligevel muligt for disse to museer at indsamle genstande, fordi de har magasinforholdene til det. Hos MBK har de stort set ingen indsamling af genstande, fordi de ikke har plads, og fordi de ikke kan opbevare genstandene under forsvarlige forhold. Lykke Olsen gik under interviewet meget op i at pointere, at det kun er i absolutte specielle tilfælde, at museet indsamler. Lykke Olsen skønner, at museet indsamler imellem 5-15 genstande, hvor 15 er højt sat. Genstandene skal have proveniens, og skal høre ind under museets ansvarsområder. Men alle tre museer er enige om, at de siger rigtig meget *nej tak* til genstande, og at ansvarsområderne og proveniensen er den afgørende rolle ved indsamling. Museerne er også enige om, at der på dette område er sket en udvikling. Lykke Olsen mener, at der for 15 år siden ikke var nogle kriterier for indsamling. Der blev indsamlet enormt meget, som både er lokalt, men også udenfor det lokale ansvarsområde. Museet har i sin tid sagt *ja* på grund af loyalitet overfor borgerne. Giverne kan være venner af museet, nogle der har hjulpet museet, et kendt ansigt i bysamfundet eller borgere der har støttet museet økonomisk. Museet har haft svært ved at sige *nej* til disse personer og genstande af ren og skær loyalitet.¹²⁴ Margit Petersen nævner samme problematik, og mener, at det er grunden til,

¹²² Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s. 103

¹²³ Bilag 3, s. 8

¹²⁴ Bilag 1, s. 3

at museet i dag har så mange genstande, der faktisk er ubrugelige.¹²⁵ Signe Hansen pointerer, at museet ikke længere bare tager genstande ind fordi, der er et hul i samlingen af symaskiner.¹²⁶ Ændringen er, at museerne er blevet mere faglige, og indsamler efter hvad der passer ind i ansvarsområderne, og hvad der har proveniens.

Museerne er i dag ikke opbevaringssteder for gamle genstande, og er ikke stedet befolkningen kan tage hen, og aflevere de ting, der stod på mormors loft. Museerne skal fortælle historie, og genstandene skal derfor kunne bruges til denne fortælling, og derfor er proveniens vigtig. Ændringen ligger også i, at museerne tager langt færre genstande ind i dag, end de gjorde før i tiden. Denne ændring har fundet sted fordi, at der fra Slots- og Kulturstyrelsen er kommet et krav om, at museerne skal reducere i deres samlinger, og museernes indsamling må derfor være strengt struktureret. Margit Petersen pointerer, at det større VM bliver kvalitetsvurderet, og derfor er det vigtigt, at al indsamling kan forsvares. Fagligheden er vigtig, og den og samlingen er, hvad der adskiller de statsanerkendte museer fra eksempelvis oplevelsescentre. Signe Hansen fra VHM svarer dette, da der bliver spurgt ind til, hvorfor indsamlingen på museerne har ændret sig igennem i de seneste 15 år:

"Jamen det har den jo i kraft af alle de her krav der er kommet ovenfra men også fra museets egen interesse. Altså, vi er et professionelt museum, statsanerkendt museum, og det skal vi leve op til, vi skal overholde de regler, hvis vi skal skille os ud fra andre. Det er det, vi kan. Og det er jo min private holdning, det her med at vi har vores samlinger – det er jo fundamentet i museet, synes jeg jo. Hvis ikke vi har vores samlinger, og hvis vi ikke kan retfærdiggøre fagligheden i den her samling, jamen så kan vi lige så godt slå tivoli op ude i haven. En hver kan gå ud og lave en byvandring i byen eller holde foredrag, men vi har vores samlinger, og det er der altså ingen andre, der har, så jeg synes jo, det er dét, der er kernen i museet".¹²⁷

Altså har både Slots- og Kulturstyrelsens krav, og krav fra museerne selv været med til at udvikle museernes indsamling i en mere faglig og kontrolleret retning. De statslige og statsanerkendte museer er professionelle institutioner, som adskiller sig ved at have udlært fagpersonale. Begrebet *museum* er ikke et beskyttet begreb, og kan i princippet bruges af alle der ly-

¹²⁵ Bilag 2, s. 3

¹²⁶ Bilag 3, s. 4

¹²⁷ Bilag 3, s. 4

ster, at vise en samling frem.¹²⁸ Derfor er det vigtigt at museerne viser, at de har denne faglighed, og lever op til de krav, som stilles dem. Samlingen afspejler, ifølge Signe Hansen, denne faglighed, og derfor skal denne være i orden. Men hvad betyder denne faglighed, hvis museerne gør forskel på kulturarven. Ifølge Lene Hadsbjerg er museerne selv og Slots- og Kulturstyrelsen med deres krav til indsamling og samling med til at gøre forskel på kulturarven. Hun mener, at antikviteter lettere accepteres som museumsgenstande fremfor landbrugsredskaber. Dette ses ifølge Lene Hadsbjerg især ved kassation, hvor museerne hellere kasserer landbrugsredskaberne fremfor de antikke sølvskeer.¹²⁹ Men dette synspunkt kan overføres til indsamlingen, hvor forskellen på kulturarv formentlig også finder sted. Både kaffestellet og landbrugsredskabet har provinens, men dette er måske ikke nok til, at museerne vil acceptere begge genstande. Museernes forskelsbehandling af kulturarv afspejles formentlig i, hvad samfundet favoriserer, og anser som museumsgenstande, og hvad der for dem er interessant at se. Museerne tjener samfundet, og derfor er det vigtigt, at samlingen afspejler, hvad der er interessant for samfundet. Denne kontrollerede indsamling og samling afspejler, hvad der netop nu har kulturfaglig status. I disse år er det antikviteterne, og derfor kommer indsamling og samling til at bære præg af dette. Samlingen kan frygtes at blive ensformig, og hvad der i den tid har kulturfaglig status, kan være ændret om 10 eller 20 år. I denne forbindelse findes det relevant endnu en gang at diskutere om hvorvidt nødvendigheden for flere involverede i samlingsarbejdet. Hvis det kun er op til den enkelte samlingsansvarlig at beslutte, hvorvidt genstandene er relevante for museet, kan samlingen blive ensformig. Samlingen vil afspejle, hvad der for den enkelte samlingsansvarlige har kulturfaglig relevans, også selvom beslutningerne bliver taget i henhold til ansvarsområderne. Det kan heller ikke forventes at alle museumsansatte, på trods af fagligheden, har forstand på alle former for museumsgenstande.¹³⁰ Ikke alle museumsansatte har stor viden omkring landbrugsredskaber eller kaffestel. Hermed kan mange genstande formentlig gå tabt, hvis kun én sidder med beslutningen, om hvorvidt genstandene er relevante. Med flere ansatte til samlingsarbejdet skabes mere viden og større alsidighed i samlingen.

Det er ikke mange genstande, de danske museer i dag tager ind i samlingen. Som det ses kan dette have noget at gøre med fagligheden og mere kritiske øjne. Men en anden årsag er denne

¹²⁸ Himmelstrup, *Kulturformidling*, 138

¹²⁹ Lene Hadsbjerg, "Kulturarvens kriterier – om kassation af museumsgenstande". *Danske Museer*, Årgang 21, Nr. 1 (2008):44-46

¹³⁰ Bilag 1, s. 9

professionalisering af museerne, hvor Slots- og Kulturstyrelsen, som en bidragsydende instans, går ind og påvirker museerne i en mere kontrolleret retning. Margit Petersen fra VM pointerer, at én af grundene til at museerne tager færre genstande ind, er pga. Slots- og Kulturstyrelsens krav til museerne om at reducere i samlingen.

"Man bliver kvalitetsvurderet en gang imellem, og vi har også fået besked om, at skulle reducere vores samling."¹³¹

Museerne skal blandt andet oplyse Slots- og Kulturstyrelsen om, hvor mange genstande de indlemmer i samlingen. Når museerne står med en genstand, ligger Slots- og Kulturstyrelsen og forelæggende kvalitetsvurderinger i baghovedet. Her kan der argumenteres for, at fokuset nu ligger på, at tage så få genstande ind i samlingen som muligt, da dette er hvad Slots- og Kulturstyrelsen ønsker. Dermed kan det diskuteres, om denne situation er optimal, og om der på denne måde går flere genstande tabt i forsøget på at opnå en god kvalitetsvurdering. Indsamlingen får i dette tilfælde en negativ vinkel, fordi den ikke handler om at gøre samlingen bedre og rig på genstande, men snarere om hvorvidt museerne undgår en løftet pegeping fra Slots- og Kulturstyrelsen.

Det er selvfølgelig vigtigt med kriterier for indsamling på museerne, da museerne selvsagt ikke kan tage alt ind. Museerne skal bare passe på, at denne kontrollerede indsamling ikke betyder favorisering af genstande, som netop nu har kulturfaglig status, da dette ikke må anses for, at kunne forsvares fagligt. Hvis Lønborg Friis i 1889 ikke havde indsamlet utraditionelt, ved at indsamle genstande fra 1800-tallet, hans egen samtid, havde VHM ikke haft en lige så bemærkelsesværdig og alsidig samling, som de har i dag. Hvis han kun havde indsamlet genstande fra oldtiden – som på denne tid havde kulturfaglig status, havde vores tid ikke haft en lige så rig samling af genstande og kultur fra 1800-tallet. Samtidig må denne kontrol med indsamlingen ikke betyde, at museerne tænker mere over den forestående kvalitetsvurdering, og hermed at indsamlingen styres af frygt for en dårlig vurdering. Dette kan have en indflydelse på, om museerne siger *nej* til for mange genstande, at de kritiske øjne hermed måske bliver for kritiske.

¹³¹ Bilag 2, s. 3

Brugen af aktiv og passiv indsamling

Slots- og Kulturstyrelsen ønsker mere aktiv indsamling på de danske museer fremfor passiv indsamling. Dette ønske, eller behovet for dette ønske, er især relevant fordi museerne tidligere har taget imod for mange genstande, som nu fylder for meget på museerne, og samtidig er blevet til en uoverskuelig opgave at bevare.¹³² Aktiv indsamling skal derfor afhjælpe dette, og være med til at styre indsamlingen. På de tre interviewede museer bliver der dog ikke indsamlet aktivt i klassisk forstand. Hos VHM indsamler de ifølge Signe Hansen aktivt ind i den forstand, at hun mener, at det er aktivt, når museet indsamler i forhold til dets strategi. Så selvom det er givere, der kommer til museet og tilbyder genstande, mener hun ikke, at det er passivindsamling, da museet overvejer det i forhold til dets strategi og ud fra dette siger *ja* eller *nej*. Signe Hansen ligger ud med at pointere, at hun helt officielt skal sige, at de ikke indsamler passivt, hvilket indikerer, at passiv indsamling ikke er velanset. Samtidig kan Signe Hansen ikke forstå hvorfor museet skal sige *nej* til tilbudte genstande, hvis de passer ind i museets strategi.¹³³ Hanne Schaumburg Sørensen fra Museum Østjylland mener, som tidligere beskrevet, at passiv indsamling skaber en mere alsidig samling. Tilfældighederne og guldkorrene vil museerne ikke finde ved aktiv og altså styret indsamling. Samtidig skaber passiv indsamling et bedre forhold til samfundet, da museerne får bedre kontakt med en bredere del af befolkningen.¹³⁴ Museerne tjener samfundet, og derfor er denne kontakt også en vigtig faktor. Signe Hansen giver et eksempel på hvor vigtig passiv indsamling kan være

*"(..) her i sidste uge kom én og afleverede nogle genstande, og det passer så fint ind i vores forskning om Hjørring som købstad, som vi har gang i lige nu, fordi Hjørring har købstadsjubileum til næste år. Jeg vidste jo ikke noget om, at de her genstande de fandtes, og de passer jo perfekt ind i det her emne. Så det vil jeg rigtig gerne have."*¹³⁵

Hos VM indsamler de aktivt, men igen er det meget begrænset.¹³⁶ MP udtaler

*"(..) vi har haft en dame i 40'erne, som af en eller anden grund har gemt alt sit legetøj, og det vil sige, at vi pludselig fik noget legetøj fra midt i 80'erne ind. Og fordi hun selv var der, og selv kunne fortælle os historien (..) så indsamlede vi det faktisk."*¹³⁷

¹³² Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s. 103

¹³³ Bilag 3, s. 3

¹³⁴ Schaumburg Sørensen, "Tilfældigt, men museums værdigt: passiv og selektiv indsamling bidrager positivt til museernes samlinger", 10-12

¹³⁵ Bilag 3, s. 3

¹³⁶ Bilag 2, s. 3

Dette er et eksempel på, at passiv indsamling kan gavne museerne, da mange af guld-kornene kommer på museum ved passivt at blive indleveret af den befolkning, som museerne er til for. MBK har et ønske om, at kunne indsamle aktivt, men det kan ikke lade sig gøre.¹³⁸ Økonomi og magasinforhold medvirker til, at det lille MBK ikke har mulighed for at indsamle aktivt. Slots- og Kulturstyrelsen påpeger i deres kvalitetsvurdering af MBK, at det ikke er tilfredsstillende *"at museets eneste indsamlingsmetode er passiv indsamling uden relation til museets forskning"*¹³⁹ og samtidig anbefaler Slots- og Kulturstyrelsen, at museet benytter sig af aktiv indsamling.¹⁴⁰ Med de ganske få genstande, imellem 5-15 genstande, som museet indsamler, og de dårlige magasinforhold, som også Slots- og Kulturstyrelsen påpeger i deres kvalitetsvurdering, er det bemærkelsesværdigt, hvordan Slots- og Kulturstyrelsen presser på med denne indsamling. MBK indsamler stort set ikke genstande, og siger kun *ja* i særlige tilfælde, og altså ikke fordi de selv opsøger det. Måske ligger problemet snarere i, at museet slet ikke indsamler genstande, fremfor at museet ikke aktivt går ud og indsamler, og opsøger genstande. Fokuset på indsamling forekommer at ligge et helt forkert sted. Både VHM og VM har magasinforholdene til aktiv indsamling, men benytter sig alligevel ikke af denne form for indsamling, så på trods af størrelsesforskelle og økonomiske forskelle benytter de pågældende museer mere eller mindre samme indsamlingsmetoder.

På trods af at Slots – og Kulturstyrelsen ønsker aktiv indsamling på museerne, er realiteten en anden. Der kan være forskellige grunde til dette. Én af grundene er, at de på MBK ikke har plads på magasinerne, og hermed kan museet ikke indsamle aktivt og struktureret. Det er ikke her fokuset ligger. En anden grund kan være, at museerne ikke har tid til at gå ud og lave denne aktive indsamling. Dette kan begrundes ud fra alle tre museers beskrivelse af tiden, de bruger på samlingsarbejdet. Samlingsarbejdet er en meget lille del af museernes virke, og dermed kan aktiv indsamling være en ressourcekrævende opgave, som museet nedprioriterer. Samtidig er flere museumsfaglige enige i, at passivindsamling er godt for museet, og er interesseret i at bevare kontakten med samfundet, og finde frem til tilfældighederne og guld-kornene igennem passiv indsamling.

¹³⁷ Bilag 2, s. 2

¹³⁸ Bilag 1, s. 2

¹³⁹ Kulturministeriet, "Kvalitetsvurdering af Museerne i Brønderslev Kommune", s. 16

¹⁴⁰ Kulturministeriet, "Kvalitetsvurdering af Museerne i Brønderslev Kommune", s. 16

Diskussion af museumslovens ændring

Som tidligere redegjort for, sker der en ændring med museumsloven fra 2001 og til 2012.

Denne ændring er relevant for denne undersøgelse, da denne viser en tendens, hvor samlingens betydning, formindskes til fordel for museernes udadvendte opgaver såsom formidling. Ændringen forekommer betydelig, og derfor blev der i interviewsene til dette speciale spurgt ind til dette. Bemærkelsesværdigt er det, at Signe Hansen fra VHM og Margit Petersen fra VM ikke har lagt mærke til denne ændring. Da spørgsmålene til interviewsene blev udformet, havde jeg en forventning om, at denne ændring havde skabt mere interesse og røre hos museumsinspektørerne. Der var fra egen siden især en forventning om, at Marit Petersen, som værende samlingsinspektør, havde lagt mærke til ændringen. Signe Hansen griner, da spørgsmålet bliver nævnt, og hentyder til, at hun ikke kendte til ændringen, og til spørgsmålet omkring ændringen har haft betydningen for VHM udtaler hun

*"Nej overhovedet ikke."*¹⁴¹

Margit Petersen udtaler ligeledes

*"Det har jeg slet ikke være ops på (griner). Det har jeg slet ikke lagt mærke til. Det var da spændende!" (..) Jeg mærker til at interessen ikke er så stor"*¹⁴²

Signe Hansen og Margit Petersen har altså ikke lagt mærke til ændringen, som ellers var forventeligt. I Lykke Olsens svar forekommer det ikke tydeligt, om hun har lagt mærke til ændringen, men hendes svar tyder på, at hun mener, at der er sket en ændring med den nye museumslov.

*"Ej, der er helt klart sket et skred (..) Nu spiller samlingen en mindre rolle, end den har gjort"*¹⁴³

Der har altså ikke været en stor opmærksomhed omkring ændringen, men alligevel er der til dels en enighed i, at samlingernes betydning er mindre. Hvorfor opmærksomheden omkring ændringen ikke er stor, er svært at komme med en forklaring på. Grunden kan dog være, at der allerede er sket denne ændring hos museerne. De museumsansatte har allerede gennemgået denne mentale forandring, hvor indadvendte museumsopgaver ikke længere er de

¹⁴¹ Bilag 3, s. 10

¹⁴² Bilag 2, s. 8

¹⁴³ Bilag 1, s. 11

mest betydningsfulde for museerne. Grunden til ændringen af loven var netop også fordi, at den gamle lov fra 2001 ikke længere var gældende, da de efterhånden store krav om formidling ikke indgik i denne lov. Så ændringen skete, da loven krævede en opdatering. Det kan være grunden til at lovens ændring ikke har haft den helt store betydning hos Signe Hansen, Margit Petersen og Lykke Olsen. Rent mentalt var ændringen allerede i gang på museerne, og derfor betyder denne ikke meget i praksis.

Kassation på museerne – en stor del af samlingsarbejdet

Arbejdet med kassation – et krav

Hos VHM har de igennem de sidste par år kun kasseret omkring et par hundrede genstande. Men Signe Hansen lavede i 2015 en samlingsgennemgang, hvor hun vurderede, at 700 genstande kan kasseres, hvilket vil blive gjort i den kommende tid. Hun udtaler, at museet vil plukke de lavt hængende frugter først, som i dette tilfælde er genstande, som står i Regin¹⁴⁴ med betegnelsen "fundet på museets magasin uden nummer", og herefter er blevet registreret, på trods af at registreringen aldrig skulle have fundet sted.¹⁴⁵ Museerne skal i dag have oplysninger om genstande, da det giver ikke meget mening for museerne at have genstande i samlingen, som de ikke ved noget om. Dette ses også i museernes nuværende indsamling, hvor proveniens og oplysninger om genstanden bestemmer dets relevans. Kassationsarbejdet forekommer ikke som værende en presserende sag for VHM. På baggrund af Signe Hansens redegørelse af VHM, forekommer det at museet har styr på magasinforhold, og ikke ligger inde med alt for mange genstande. Museet skal selvfølgelig stadig kassere, da museet indeholder såkaldte unødvendige genstande, som Signe Hansen pointerer.¹⁴⁶ Ud fra Signe Hansens udtalelser forekommer det ikke, at museet har problemer med overfyldte magasiner og bevaringsvanskeligheder, men alligevel skal museet kassere, da Slots- og Kulturstyrelsen kræver, at museerne rydder op.¹⁴⁷

Hos det større museum VM har de igennem de seneste par år kasseret 6-700 genstande. Margit Petersen udtaler "*det lyder ikke afså meget, men det har været en stor proces hver gang*"¹⁴⁸ Grunden til kassation er i dette tilfælde er manglende proveniens. VM gennemgår i øjeblikket

¹⁴⁴ Web- baseret- it- system til daglig registrering hos museerne

¹⁴⁵ Bilag 3, s. 6

¹⁴⁶ Bilag 3, s. 6

¹⁴⁷ Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s. 103

¹⁴⁸ Bilag 2, s. 5

alle dets genstande i forbindelse med flytningen til nyt magasin. En proces der formentlig vil resultere i, at flere genstande bliver kasseret i de kommende år.¹⁴⁹ Margit Petersen pointerer, at antallet af kasserede genstande ikke lyder af så meget, og undskylder nærmest med, at det har været en stor proces hver gang, kassation har fundet sted. Når VM kasserer gør de det ud fra kriterierne at; genstande ikke har tillknytning til Viborg, tryksager og for mange omkostninger ved bevaring.¹⁵⁰ Slots- og Kulturstyrelsen har krævet, at VM skal reducerer i samlingen, og det kan diskuteres, om det er derfor hun på sin vis undskylder de "kun" 6-700 genstande med, at kassationsprocessen har været stor hver gang. Er hun bekymret for om kassationen går hurtigt nok? Denne bekymring er blevet en realitet hos det lille MBK.

MBK består af 30.000 genstande, som Lykke Olsen løbende kasserer i. I de seneste par år har museet kasseret 1500 genstande. Men hun pointerer, at dette tal, som stammer fra Slots- og Kulturstyrelsen, ikke helt stemmer overens med det nøjagtige tal, da museet også har kasseret over 4000 bøger, som ikke er medregnet. MBK kasserer fordi, at museet har alt for mange genstande, hvoraf mange falder udenfor ansvarsområder, kommune og mangler proveniens.¹⁵¹ Denne egentlige kassationsproces er hos MBK først startet med lederen Anne Dorthes ansættelse i 2012 og Lykke Olsens ansættelse i 2013. Slots- og Kulturstyrelsen har i deres kvalitetsvurdering påpeget, at kassationsprocessen går for langsomt, og at museet skal være mere effektive for at opnå et ønsket resultat.¹⁵² Hvis ikke MBK gør mere for at fremskynde kassationsprocessen kan det i værste fald ende med at museet bliver frataget sin statsanerkendelse. Presset som her ligger på museerne, om at kassere vil senere blive analyseret.

Der kan argumenteres for, at størrelsesforskelle og økonomiske forskelle ikke betyder noget for disse tre museers overordnede kassationssituationer. Alle tre museer skal kassere, men nogen mere end andre. VHM er bedst stillet ved, at behovet for kassation ikke er presserende, og de har til og med gode magasinforhold, som gør, at de har plads til genstandene, som til og med bliver opbevaret under gode forhold. Hos VM som er større end VHM kasserer de flere genstande på baggrund af Slots- og Kulturstyrelsens anbefalinger. VM er dog også godt stillet med et nyt magasin. Situationen hos MBK er helt speciel, da museet på trods af dets størrelse rummer 30.000 genstande, som til og med er opbevaret under dårlige magasinforhold. Det

¹⁴⁹ Bilag 2, s. 5

¹⁵⁰ Bilag 2, s. 5

¹⁵¹ Bilag 1, s. 7

¹⁵² Bilag 1, s. 5

kan diskuteres om hvor vidt en løsning på bedre magasinforhold ikke burde komme i første række. Hvad nytter det at kassere, når resten af genstandene opbevares under dårlige forhold, og ender som ikke bevaringsværdige genstande? Det ville være hensigtsmæssig at foretage kassation i forbindelse med tilflytning til nyt magasin, som det er tilfældet hos VM. Dette er ønsketænkning, for MBK har ikke økonomi til at bygge ny magasin. Museet presses i stedet for ud i kassation, som virker nytteløst.

Presset om kassation

Udredning om bevaring af kulturarven fra 2003 igangsatte et fokus på kassation hos de danske museer. I forbindelse med udredningen blev der også lagt et vist pres på museerne, som nu skulle i gang med at rydde op og reducere i samlingerne.¹⁵³ Hermed er der helt automatisk sket en ændring indenfor samlingsarbejdet på museerne, da samlingsarbejdet nu også omhandler udskillelse og kassation. I interviewene blev der spurgt ind til netop denne ændring af kassationssituationen på det pågældende museum. Signe Hansen svare

*"Vi har ikke kasseret tidligere. Det er først nu vi er gået i gang med det, efter der er kommet et pres."*¹⁵⁴

Margit Petersen svare

*"Den har selvfølgelig ændret sig fra 0 til, at man nu forholder sig til alt ting. For 15 år siden var det jo helt nyt, og man diskuterede højlydt den der strategi, og man havde meget svært ved at forholde sig til det – der er stadig nogen der har svært ved at forholde sig til det – men den har helt klart ændret sig."*¹⁵⁵

Lykke Olsen udtaler

*"Udgangspunktet var jo, og det var jo også Kulturstyrelsens retningslinje (..) indtil for ganske nylig, at man ikke kasserede. Så det gjorde man jo ikke – det var nok heller ikke tanken med stedet her – men det gjorde man ikke indtil – jeg tror, at museerne begyndte at på det generelt rundt omkring i landet fra 2010"*¹⁵⁶

¹⁵³ Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s. 103

¹⁵⁴ Bilag 3, s. 8

¹⁵⁵ Bilag 2, s. 6-7

¹⁵⁶ Bilag 1, s. 5

Udskillelse og kassation er altså stadig forholdsvis nyt for museerne, og dette kan være én af grundene til, at dette er et så omdiskuteret emne, som fylder meget hos museumsansatte. En anden grund til dette kan også være, at presset om kassation er stort. Presset kommer hovedsageligt fra Slots- og Kulturstyrelsen, som i kvalitetsvurderinger sætter stor fokus på om museerne udskiller, og kasserer nok genstande. Dette ses hos før omtalte kvalitetsvurdering af MBK, hvor kassationsprocessen ikke går hurtigt nok, og hvor presset om hurtigere, at kassere er gjort ganske tydeligt. Hos VM ligger også et pres om kassation, da museet har fået besked på, at reducere i samlingen. Ifølge Signe Hansen er der fra Slots- og Kulturstyrelsen også et vist pres, som ses i tidligere citat. Hos alle tre museer er de enige om, at det er godt, at der er kommet fokus på kassation, fordi det er nødvendigt. Signe Hansen udtaler

*"Jeg synes det er godt, hmm. Det er godt, at der er kommet fokus på de faktisk."*¹⁵⁷

Margit Petersen udtaler ligeledes

*"Hmm. Jamen jeg mener faktisk, at det er godt"*¹⁵⁸

Lykke Olsen udtaler

*"(..) altså jeg vil starte med at sige, at det er godt nok, at man kasserer nogle steder, fordi man har indsamlet for meget"*¹⁵⁹

Men alle tre museer er dog også enige om, at Slots – og Kulturstyrelsen ikke må gå ind og styre kassationsprocessen, og museerne selv skal stå med ansvaret. Samtidig tyder museernes udtalelser på, at dette pres som de føler, ikke er retfærdigt og til gavn for museumsgenstandene. Signe Hansen udtaler

"Det må bare ikke blive et pres, at I SKAL kassere, I skal det og det. Men jeg synes det er godt at der er kommet fokus på det, fordi jeg synes det er vigtigt (..) Og der er sket fejl! Vi skal ikke kassere fordi vi mangler plads f.eks. – det synes jeg ikke – det skal ikke være argumentet. Det kan godt være, at der er nogen, der siger det, og det er ved gud også – alt-

¹⁵⁷ Bilag 3, s. 7

¹⁵⁸ Bilag 2, s. 6

¹⁵⁹ Bilag 1, s. 8

så nu sagde jeg, at jeg havde kasseret 20 landbrugsredskaber, og hvor var det dejligt at få den plads.”¹⁶⁰

Ydermere udtaler hun

”Jeg synes ikke, de skal gå dybere. De skal ikke gå ind og sige ”I må kun have én høvl i samlingen” eller ”I må kun have ét maglebræt”, fordi det er jeg ikke enig i. Det kan de ikke vurdere. Og de kan slet ikke gå ind – jeg har nogle gange hørt dem sige, ”gå da ind i Museernes Samlinger og se at der findes 500 høvle i hele Danmark, på de danske museer, det fylder så og så mange hyldemeter, er det virkelig det, vi skal gemme?”, sådan kan man ikke måle det op – det synes jeg ikke. Så jeg synes, det er fint, at de går ind, og blander sig på det sådan overordnede (...)”¹⁶¹

Signe Hansen mener, at Slots- og Kulturstyrelsen overordnet set gerne må stille krav om kassation, da dette styrker museerne professionelt. Men det kan også diskuteres om der i Signe Hansens udtalelser, ligger en forvisning om, at Slots- og Kulturstyrelsen ikke må komme tættere på nu. Slots – og Kulturstyrelsen er ikke i stand til, at vurdere om en samling har brug for én eller ti høvle. Margit Petersen fra VM er af samme holdning

”(...) jeg synes, der er nogen museer der ligger en forkert strategi for kassation. Jeg synes også, – det er heller ikke helt rigtigt den måde, kulturstyrelsen ligesom har vejledt til, hvordan man skal kassere. Det går lidt på, at nu står der 10 blå kaffekander, så mange kaffekander skal et museum ikke have, de skal reducere det ned til tre, og det er noget pjat. Hvis der er relevans for 10 blå kaffekander, så skal man have 10 blå kaffekander! Hvis man har 10 blå kaffekander, og ingen af dem har proveniens, så skal de ud alle sammen.”¹⁶²

Margit udtaler ydermere, da hun bliver spurgt om hun mener, at Slots- og Kulturstyrelsen sætter rammerne for kassation

”Altså det synes jeg ikke. Det kan godt være, at de gerne vil det, men jeg er måske også så gammel i gårde, at det lader jeg dem ikke gøre (...) selvfølgelig har det påvirket mig (...)”

¹⁶⁰ Bilag 3, s. 7

¹⁶¹ Bilag 3, s. 9

¹⁶² Bilag 2, s. 6

hvad jeg sådan selv synes, men jeg synes egentlig, det er os selv, der lægger linjen for, hvad der er rimeligt”¹⁶³

På VM sætter Slots- og Kulturstyrelsen altså ikke rammerne for kassation, men Margit Petersen er klar over, at de gerne vil have en indflydelse på, hvad der skal kasseres, her i blandt om museerne må indeholde dubletter. Hun indrømmer dog også, at hendes tanker om kassation er blevet påvirket af Slots- og Kulturstyrelsen. Dette betyder formentlig, at hendes holdninger til kassation, og hvad der skal kasseres har ændret sig som følge af Slots- og Kulturstyrelsens fokus på kassation. Hos VM har de også muligheden for selv at lægge linjen for, hvad der er rimeligt. Hos MBK har de ikke et valg, og må følge Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer, da presset om kassation på dette museum er ekstra højt. VM har en sådan størrelse og status, at de i højere grad kan styre kassationsprocessen selv. MBK er under et sådan pres, at de er tvunget til at følge rammerne for kassation som Slots – og Kulturstyrelsen sætter.¹⁶⁴

Udtalelserne her og Slots – og Kulturstyrelsens udredning fra 2003 viser en tendens til at fokusset på kassation ligger et kontroversielt sted. Det synes, at handle mere om at effektivisere samlingen i en sådan grad, at dubletter ikke længer er tilladt, og at bevaringstilstand og proveniens viger til fordel for effektiviseringen. Altså kan genstande i god forfatning og med god proveniens blive kasseret, fordi det ifølge Slots – og Kulturstyrelsen ikke er ønskværdigt med dubletter. Dette kan der argumenteres for, er et tydeligt bevis på en politisk tankegang, da der her er tale om folk, der ikke selv arbejder på museerne til daglig, og som mest af alt har effektiviseringen for øje. Effektiviseringen påpeges også ved Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer ved indsamling. Ingen museer har haft mulighed for at bygge en samling op omkring disse retningslinjer. I denne forbindelse stiller Lene Hadsbjerg et ganske relevant spørgsmål

”Betyder retningslinjerne, at de samlinger, der i dag udgør kulturarven og arvesølv et ikke længere har kulturfaglig status? Hvis det kun er nye indsamlinger, der dur, hvad så med de eksisterende. Kan vi bare kassere fra dem?”¹⁶⁵

Fra Slots- og Kulturstyrelsen dikteres nogle retningslinjer, som er med til at nedprioritere de eksisterende samlinger på museerne, da det kan diskuteres, om disse har kulturfaglig status i

¹⁶³ Bilag 2, s. 7-8

¹⁶⁴ Bilag 1, s. 10

¹⁶⁵ Lene Hadsbjerg, ”Kulturarvens kriterier – om kassation af museumsgenstande”. *Danske Museer*, Årgang 21, Nr. 1 (2008):47

denne tid. Retningslinjerne bidrager også til et pres på museerne om kassation af genstande fra den eksisterende samling. Mange af genstandene kan frygtes at blive kasseret med den simple årsag, men formentlig ikke begrundelse, at disse ikke længere har kulturfaglig status. Især landbrugsredskaber har mistet dets kulturfaglige status, og det er på mange museer her, kassationen først og fremmest finder sted. Her kan det endnu en gang diskuteres om, der bliver gjort forskel på kulturarv. Hvordan vurderer museerne hvilke genstande, der 'fortjener' at blive gemt? Det må være en vurderingssag, som er op til den enkelte museumsinspektør. Da der på mange museer bliver gjort forskel på kulturarv, er denne fremgangsmåde ganske tvivlsom, da der kan gå meget kulturarv til grunde. Med forskel på kulturarv for øje kan det frygtes, at hvis et museum står med 10 høvle og 10 Royal Copenhagen tallerkener, så ville de 9 høvle først blive fravalgt, om så 9 af tallerkenerne ikke havde proveniens. Lene Hadsbjerg påpeger

*"Det, der har salgsværdig hos en antikvitethandler, det vi betragter som kunsthåndværk og det som er det egentlige arvesølv i vores øjne, har større værdi end 100 årige gamle brugte og slidte landbrugsredskaber."*¹⁶⁶

Med denne måde at gøre forskel på kulturarv frygtes det, at en almindelig bondes dagligdags historie bliver nedprioriteret, og til en vis grad forsvinder. Et andet punkt, hvor der også gøres forskel på kulturarv, er diskussionen af om de arkæologiske genstande bliver prioriteret frem for nyere tids genstande. Peter Pentz mener netop, at der bliver gjort en forskel, da det er mere acceptabelt med dubletter indenfor arkæologi, hvor alle genstande i princippet skal gemmes. Mange samlinger indeholder både arkæologi og nyere tid, og er begge med til at fylde magasinerne, og kræver begge bevaring mm. Hvorfor skal effektiviseringen af museerne ikke ramme arkæologien i lige så høj grad som nyere tid? Grunden til dette er formentlig, at dubletter indenfor nyere tid, oftest i form af industrielt fremstillede genstande, anses for at være enkeltstående genstande, hvorimod arkæologiske genstande anses som en del af en kontekst.¹⁶⁷ I denne forbindelse kan der argumenteres for, om ikke industrielt fremstillede genstande fortæller om en tid med masseproduktion og dubletter i alle hjem, og herigennem bli-

¹⁶⁶ Lene Hadsbjerg, "Kulturarvens kriterier – om kassation af museumsgenstande". *Danske Museer*, Årgang 21, Nr. 1 (2008):45

¹⁶⁷ Peter, Pentz "En genstand er en genstand er en genstand... eller er den?" *Danske Museer*, Årgang 17, Nr. 5 (2004): 9

ver nyere tids genstande sat i kontekst. Men denne kontekst bliver lidt glemt, måske endda fortrængt til fordel for effektiviseringen og det store fokus på kassation. Arkæologien opfattes anderledes i vores samfund, og derfor bliver der også gjort forskel på genstandene, når det kommer til kassation, og hvad der prioriteres. Diskussionen er højest relevant, da denne fremgangsmåde er med til, at hensynet til genstandene, især nyere tids, bliver mindre.

Presset om kassation kan der argumenteres for, kan betyde, at der vil ske fejl på museerne. Det store fokus på kassation bevirker, at museerne presses ud i effektivt at kassere genstande.

Signe Hansen udtaler

*"Man skal bare passe på, at man ikke kasserer for meget. Man skal passe på, at man ikke lige pludselig kammer over, og siger gud jamen nu har vi kasseret så meget, at vores identitet er væk."*¹⁶⁸

Museerne kan ende med at miste deres identitet, hvis kassationsprocessen går for vidt. Margit Petersen udtaler i denne forbindelse

*"Nogen steder tror jeg da, at man kasserer for meget – det tror jeg da. Jeg ville aldrig kassere en kiste fra 1700 – tallet f.eks., men det har jeg set museer gøre. Lige meget hvor den næsten kommer fra (..) og jeg synes ikke om man så har 15 kister stående, så skal man ikke kassere én fra 1700 – tallet."*¹⁶⁹

Der er en bekymring hos både VHM og VM om, hvor vidt museerne kasserer for mange genstande i øjeblikket. De mener ikke, at det er tilfældet hos dem selv, men de frygter andre museers tilgange til kassation. VHM og VM mener ikke, at de kasserer for mange genstande, da de føler, at de selv har kontrol med rammerne for kassation. Men den frygt Signe Hansen og Margit Petersen giver udtryk for, kan lige så vel gøre sig gældende hos andre inspektører, der i lige så høj grad bekymrer sig om VHMs og VMs håndtering af kassationsprocessen. Der foreligger forskellige holdninger til, hvad der skal kasseres, hvilket ses tydeligt i redegørelsen for dette speciale. Der mangler stadig klare retningslinjer for, hvad der er korrekt at kassere, og det er op til den enkelte inspektør, hvad de finder relevant og irrelevant. Derfor kan der være betænkeligheder forbundet med Signe Hansens og Margits udlægninger af, at de ikke selv mener, at de kasserer for mange genstande. MBK er dog ét af de museer, hvor det kan frygtes, at

¹⁶⁸ Bilag 3, s. 7-8

¹⁶⁹ Bilag 2, s. 12

for mange genstande bliver kasseret. Museet er som nævnt under et stort pres fra Slots – og Kulturstyrelsen, men også fra anden politisk side, fra selve Brønderslev Kommune. Museet er underlagt et pres om de hurtigst muligt skal kassere en stor mængde af genstande. Lykke Olsen udtaler

*"Altså man kan godt føle et vist pres, fordi jeg tror da, at det ikke er usandsynligt, at vi ender med at kassere ting, vi fagligt måske ikke havde lyst til at kassere – men der er en forventning om, at vi kasserer et stort antal – og så spiller det da også ind, hvad kommunen siger – fordi godt nok er vi selvejende – men kommunen ligger jo den største del af pengene (...) Brønderslev Kommune har jo ytret skriftligt og mundtligt overfor museet, at vi har for mange bygninger, og vi skal reducere antallet af bygninger, og deri ligger det implicit, at de også gerne – altså vi ved jo at de også gerne vil have os til, at reducere antallet af genstande. Så kravet kommer sådan set både fra kommunalt hold og fra Styrelsens side."*¹⁷⁰

Museet har ikke andet valg end at kassere hurtigt, da museet i værste fald kan miste statsstøtten hvis de ikke retter sig efter Slots- og Kulturstyrelsens krav. Men hvis museet skal gå på kompromis med fagligheden og kassere genstande, som de ikke fagligt kan stå indenfor, kan der argumenteres for, at museet mister dets professionalisme, og den faglige professionalisme er ikke længere dét, der driver museet. Signe Hansen fra VHM udtaler

*"(...) det er jo fundamentet i museet, synes jeg jo. Hvis ikke vi har vores samlinger, og hvis ikke vi kan retfærdiggøre fagligheden i den samling, jamen så kan vi lige så godt slå tivo-li op ude i haven"*¹⁷¹

MBK står altså i en situation, hvor de kan have svært ved at retfærdiggøre fagligheden i kassationsprocessen. Dette sker som følge af det pres museet er under, og med dette pres kan der altså argumenteres for, at der sker fejl på museerne. Det er også i denne forbindelse, at det kan frygtes, at museet mister dets identitet. Det viser også, at hensynet til samlingerne bliver mindre. Hvis presset om kassation har disse negative resultater, kommer samlingerne på eksempelvis MBK til at lide under dette. Hvilket ikke kan udelukkes også sker på andre museer i

¹⁷⁰ Bilag 1, s. 10-11

¹⁷¹ Bilag 3, s. 4

forskelligt omfang. Jagten på effektivisering synes at bidrage til, at samlingernes betydning og vigtighed bliver glemt.

Kassationsprocessen og dens nødvendighed

Der er en bred enighed blandt Slots- og Kulturstyrelsen og interviewpersonerne om, at museerne indeholder for mange genstande, som blandt andet er skyld i, at bevaringsarbejdet er blevet en uoverskuelig opgave, og at magasinerne er fyldte. Dette skyldes blandt andet, at museernes indsamling ganske korrekt har været for tilfældig, men det var på denne måde, museerne blev drevet for bare 15 år siden. Samtidig kan det diskuteres, om ikke det havde været relevant at påbegynde kassationsrunder langt tidligere. Hvis museerne havde fulgt arkivernes eksempel havde situationen formentlig set anderledes ud i dag. Der ville helt klart stadig være diskussionerne om etik mm., men hvis problematikken var blevet taget i opløbet, havde museerne formentlig ikke været under dette store pres i dag.

Alle tre interviewpersoner er også enig med Slots- og Kulturstyrelsen i, at det er nødvendigt, at kassere i museernes samlinger. Signe Hansen påpeger *"Jamen jeg vil sige, at kassation er nødvendig"*¹⁷² og *"Jeg synes det er godt, hmm. Det er godt, at der er kommet fokus på det faktisk"*¹⁷³. Margit Petersen fra VM udtaler ligeledes

*"Hmm. Jamen jeg mener faktisk, at det er godt. Jeg var enorm modstander af det i starten – altså jeg er også af den gamle skole, jeg er opdraget til en gang museumsgenstand altid museumsgenstand"*¹⁷⁴

Lykke Olsen fra MBK udtaler *"(..) det er godt, at man kasserer nogle steder, fordi man har indsamlet for meget"*¹⁷⁵ Der er altså ingen tvivl om, at museerne skal kassere, og i forbindelse med dette blev der i interviewsene spurgt ind til, hvilken indflydelse kassation har på de danske kulturhistoriske museer. Signe Hansen fra VHM udtaler at

*"Jeg håber jo på – og jeg tror også at det er det, der er formålet. Det er, at samlingerne bliver bedre. Både i forhold til bevaring og i forhold til det formidlingsmæssige potentiale"*¹⁷⁶

¹⁷² Bilag 3, s. 5

¹⁷³ Bilag 3, s. 7

¹⁷⁴ Bilag 2, s. 6

¹⁷⁵ Bilag 1, s. 8

¹⁷⁶ Bilag 3, s. 7

Men hun påpeger foruden ovennævnte også en vigtig problemstilling;

*"Det er nødvendigt, men man skal kassere med varsomhed. Man skal ikke kassere alt, man skal tage hensyn til mange forskellige ting. Blandt andet skal man sætte dem ind i den sammenhæng, de er blevet samlet ind i. Dvs. at vi skal ikke kassere alt fra 70'erne bare fordi, at sådan ville vi ikke have samlet ind, hvis det var i dag. Der skal man lige tænke på, hvad det var for en tid, de blev samlet ind i. Det samme med de genstande – det var så det jeg undersøgte i mit speciale, det var jo, hvad er det, man har samlet ind igennem tiden. Der er jo forskel, jeg vil jo ikke samle ind på samme måde, som man gjorde 120 år siden eller for 50 år siden. Men det har de gjort, jeg vil ikke påstå, at jeg ved mere end min forgænger ved. De har samlet ind på den måde, fordi det var sådan, de gjorde. Så det skal man tænke over, når man kasserer. Selvom der nødvendigvis ikke er så mange oplysninger om genstande, der er samlet ind for 50 år siden, så synes jeg ikke bare, at man skal kassere alene med det argument. Selvfølgelig er der ting der skal kasseres, men man skal overveje nøje."*¹⁷⁷

Hvis Slots – og kulturstyrelsens vejledning om kassation skal følges, så opfordre denne til at kassere de genstande som mangler dokumentation, og som falder udenfor det pågældende museums ansvarsområder. Problemet med dette er blandt andet, at en stor del af samlingerne ikke indeholder dokumentation, da dette, ifølge Margit Petersen, først var noget museerne begyndte at gøre i 60'erne.¹⁷⁸ Foruden dette ændrer museernes ansvarsområder sig ofte. Hos VHM er de netop i gang med en forandringsproces, hvor ansvarsområderne bliver lavet om, da man tidligere har haft en form for aftale med de andre nordjyske museer omkring ansvarsområder. Eksempelvis tog Bangsbo Museum sig af 2. verdenskrig, og Sæby Museum tog sig af skolehistorie osv.¹⁷⁹ Det er ikke længere sådan museerne drives, og derfor skal vedtægterne laves om. Der vil derfor være store dele af samlingerne, der ikke hører ind under ansvarsområderne i dag, men som gjorde dette for 50 år siden. Her mener Signe Hansen, at museerne skal være forsigtige med kassation, da man som museumsinspektør skal sætte sig ind i den sammenhæng, genstandene er samlet ind i. Det handler om at tage hensyn til både genstande, og de tidligere museumsfaglige ansatte og deres indsamling af disse genstande. Hermed kan

¹⁷⁷ Bilag 3, s. 5-6

¹⁷⁸ Bilag 2, s. 12

¹⁷⁹ Bilag 3, s. 1

der argumenteres for, at det ikke er hensigtsmæssigt at følge Slots- og Kulturstyrelsens vejledning, da denne er mangelfuld på flere områder. Som situationen er på nuværende tidspunkt, er etiske overvejelser overladt til den enkelte museumsinspektør og det enkelte museum. Signe Hansens holdning til kassation er individuel, og kan derfor være anderledes hos eksempelvis museumsinspektørerne på Bangsbo Museum. Disse etiske overvejelser må på et museum som MBK være problematiske at forholde sig til. Med presset om hurtig kassation er dette hensyn besværligt at tage med i overvejelserne. Disse overvejelser er lettere at gøre sig på eksempelvis VHM. Lykke Olsen påpeger også en anden problemstilling der er forbundet med kassation

*"(..) dem der kasserer de kan af naturlige grunde ikke vide alt, om alle genstande de har fra 1500 – tallet til i dag om alle mulige emner – så det betyder også, at man kommer helt sikkert til at kassere noget, man ikke skal kassere, fordi man ikke ved nok om det, man står med."*¹⁸⁰

Denne problemstilling er tydeligvis meget problematisk, da museerne let kan komme til at kassere vigtige og bevaringsværdige genstande. Dette kan frygtes let kan ske på et museum som MBK, da presset om hurtig kassation styrer kassationsprocessen.

Ud fra ovennævnte diskussioner forekommer det, at der mangler en fælles strategi for kassation på museerne. Kassation er stadig meget nyt for de danske kulturhistoriske museer, og hvis blikket vendes imod arkiver, er fremgangsmåden stadig til diskussion. En fælles strategi kan altså være svær at komme frem til, hvilket arkiverne er et godt eksempel på. Men hvis ikke museerne skal miste hensynet til deres samlinger, kræver det, at der bliver udformet en fælles strategi. Om ikke andet kræver situationen en debat omkring emnet foretaget af både museumsfaglige, der til daglig arbejder med samlingerne og Slots- og Kulturstyrelsen. Det forekommer ligeledes at Slots – og kulturstyrelsens vejledning er mangelfuld og overordnet set giver et forkert billede af, hvad museerne burde kassere. Samtidig ønsker museerne ikke, at Slots- og Kulturstyrelsen går ind og blander sig mere i foretagendet. Men en fælles strategi er ønskværdig, og denne kunne udformes af museerne selv med støtte fra Slots – og kulturstyrelsen. Lykke Olsen fra MBK udtaler om kassation

¹⁸⁰ Bilag 1, s. 9

"(..) der er også store problemer forbundet med det, som man nok ikke i museumsverdenen – og bidragsydere til museumsverdenen har været gode nok til at italesætte, og det er, at man ikke har lavet en fælles strategi for – eller i det mindste har lavet en fælles diskussion i museumsverdenen omkring, hvordan kasserer vi, hvad kasserer vi, og ud fra hvilke kriterier, og er der særlige ting, vi skal være opmærksomme på, hvad sker der, når man over hele landet begynder at kassere kulturarv, lige meget hvordan den har det – så skal man jo sætte sig ned og lave nogle overvejelser – måske nogle fælles retningslinjer som godt kan passes ind, selvom museerne selvfølgelig er meget forskellige (..) man bliver nødt til at have nogle overvejelser sådan på overordnet plan – og det har ikke rigtig været der".¹⁸¹

En fælles strategi ville afhjælpe fejl på museerne, og der ville blive taget mere hensyn til samlingerne. Hele denne proces bærer i øjeblikket præg af meget lidt hensyntagen til samlingerne, og fokus forekommer at ligge på, hvordan museerne mest effektivt får reduceret i samlingerne, og hvordan samlingerne bliver mere professionaliseret.

Udskilte genstande – de fleste takker nej

Inden museerne kasserer genstande, skal andre museer kontaktes, og tilbydes genstandene. Tanken og ideen omkring dette er ganske god, da denne metode sikrer, at gode velbevarede genstande ikke bliver kasseret. Mange af de udskilte genstande, udskilles fra samlingerne, da de mangler proveniens, men også fordi de ikke længere hører til i det pågældende museums ansvarsområde. Hvis VM har genstande, som stammer fra Brønderslev og med god proveniens, er det oplagt, at genstandene kommer tilbage til den retmæssige by og kommune. Men på trods af denne gode tanke og ide, er virkeligheden en hel anden på museerne. Ud fra interviewene fremgår det, at museerne stort set aldrig tager imod andre museers udskilte genstande. Det sker ifølge de tre museer meget sjældent. Signe Hansen fra VHM svarer meget hurtigt på spørgsmålet omkring, hvor ofte andre museer takker ja til deres udskilte genstande

"Ingen – jeg har ikke oplevet endnu, at der er nogen der har sagt "ja tak". Jeg har derimod taget imod 2 genstande fra Viborg"¹⁸²

¹⁸¹ Bilag 1, s. 8-9

¹⁸² Bilag 3, s. 7

Det hurtige svar indikerer, at der hos Signe Hansen ingen tvivl er. Måden hvorpå hun udtaler sig indikerer også en form for foragt over, at hun endnu ikke har oplevet, at museer har takket *ja*. Hun understreger, at hun selv har taget imod 2 genstande, som et klap på skulderne. Men det er også en god ting, at museet har taget imod genstande, men understreger endnu en gang denne form for foragt over, at flere museer ikke gør det samme. Foragten er også tydelig hos Margit Petersen fra VM, da hun bliver spurgt om samme spørgsmål.

"Ja, jeg synes ikke det er tit nok, hvis jeg skal være helt ærlig. Der er virkelig ting, der er fint og veldokumenteret, som jeg ikke kan forstå, man ikke tager imod på de andre museer (...)"¹⁸³

Der er tale om en form for foragt, men også underen over, hvorfor museerne ikke takker *ja* til veldokumenteret genstande med proveniens. Hun udtaler efterfølgende *"(..) men det er selvfølgelig fordi, man er udfordret alle mulige andre steder."*¹⁸⁴ Så samtidig med at hun forundres, er hun også klar over, at museerne er udfordret på mange områder, som gør, at det ikke kan lade sig gøre at tage imod genstande. Hun udtaler ydermere, at ud af de 6-700 genstande hun har kasseret, har museet overdraget omkring 10 genstande til andre museer.¹⁸⁵ Lykke Olsen fra MBK oplever det samme.

*"Meget sjældent. (...) det er nok sådan tre gange eller sådan noget i løbet af de 4-5 år, vi har været i gang med det. Så det sker enormt sjældent."*¹⁸⁶

Der kan være flere årsager til, hvorfor museerne ikke tager imod udskilte genstande. Mange af museerne er presset med magasinplads, som det ses hos MBK. Museet indsamler ikke genstande, og kan af samme grunde ikke modtage genstande fra andre museer. I forhold til Slots- og Kulturstyrelsen, deres krav og opsyn med museet, kan indlemning af genstande hos MBK ikke forsvares lige i øjeblikket. Der er hos museerne en større tendens til, at fokusere mere på, at reducere i samlingen fremfor at udvikle samlingen. Museerne skal selvfølgelig ikke takke *ja* til alle tilbudte genstande, da mange af kassationslisterne indeholder mange dubletter og mindre relevante genstande. Men det er meget sigende med Margit Petersens udtalelser, når hun påpeger, at museer takker *nej* til velbevarede, veldokumenterede, genstande med proveniens.

¹⁸³ Bilag 2, s. 5

¹⁸⁴ Bilag 2, s. 5

¹⁸⁵ Bilag 2, s. 5

¹⁸⁶ Bilag 1, s.8

Genstande som om nogen hører til på et museum, men som i stedet bliver kasseret, og glemt for eftertiden. Her kunne det frygtes, at mange genstande går tabt i forsøget på at effektivisere museerne. Der kan argumenteres for, at denne udvikling er med til at sætte samlingernes udvikling i stå, og samtidig går en masse genstande til grunde.

I forbindelse med dette forefindes endnu en udvikling. Det er blevet normalt, at museerne udskiller fra samlingen, og i stedet benytter genstandene til rekvisitter fremfor museumsgenstande. Margit Petersen fra VM udtaler

*"Så har vi overdraget en hel del til Hjerl Hede til rekvisit – altså hvor vi udskiller det, og ikke destruerer det, men giver det til rekvisit. Vi har også udskilt på den måde til Den Gamle By."*¹⁸⁷

Og Lykke Olsen fra MBK udtaler *"Jeg har prøvet (..) én gang tror jeg, hvor et museum ville have noget til rekvisit – altså ikke som genstand"*¹⁸⁸ Problematikken omkring udskillelse til rekvisit er værd at sætte fokus på, da det siger noget om, at museerne ikke vil have genstandene til at fylde som registreret genstand på museet. Museerne vil ikke være forpligtet til, at bevare genstandene og stå til regnskab for disse. Igen er dette med til at sætte samlingernes udvikling i stå, og samtidig viser dette en tendens til, at gøre før vigtige museumsgenstande til rekvisitter, som må slides og smides ud med skraldet, når disse ikke længere kan bruges. Men kommer denne udvikling som følge af at Slots- og Kulturstyrelsen har disse krav omkring reducere af samlinger på museerne? Skal der noget ekstraordinært til, at en genstand kan kaldes for en museumsgenstand? Og hvad gør en genstand til rekvisit eller bevaringsværdi genstand? Sker udviklingen i takt med mere fokus på formidling, hvor rekvisitter giver en god effekt? Dette er spørgsmål der kan stilles i denne diskussion, som er ganske relevant, og det viser en ændring af opfattelsen af samlingens betydning for de danske museer.

Ændringen – og hvor denne bære hen

Mere fokus på samlingsarbejdet og dermed samlingerne – en realitet eller et ønske

Foregående afsnit belyser aspekter af denne ændring der er sket med henblik på samlingsernes betydning for de danske museer. Med henblik på disse aspekter er det interessant at diskutere og analysere, hvor denne udvikling bevæger sig hen.

¹⁸⁷ Bilag 2, s. 5-6

¹⁸⁸ Bilag 1, s. 8

Signe Hansen er ganske positivt stemt overfor fremtidsudsigterne for arbejdet med samlinger. Hun mener, at der i disse år er kommet mere fokus på samlingsarbejdet ved, at museerne ansætter samlingsinspektører flere steder. Hermed mener Signe Hansen, at samlingsarbejdet bliver mere professionaliseret igennem ansættelse af flere samlingsinspektører i fremtiden. Hun begrundet dette synspunkt med, at hun selv har fået ansættelse som samlingsinspektør hos Nordjyllands Historiske Museum, og hun har hørt om flere steder, hvor de ansætter til samme stilling.¹⁸⁹ Egne observationer viser dog, at stillingen samlingsinspektør i øjeblikket mest forekommer på de større museer, så som Nordjyllands Historiske Museum, Viborg Museum mm., og der er lange udsigter til at mindre museer, som VHM og MBK følger trop. Med en samlingsansvarlig bliver der arbejdet mere intenst med samlingen, men det kan diskuteres om ansættelse af samlingsinspektører øger fokuset på samlingerne. Margit Petersen sidder selv som samlingsinspektør, og mener ikke at dette er tilfældet, hvilket kan tolkes på baggrund af tiden der bliver brugt på samlingen hos VM og efterfølgende afsnit.

En udvanding af begrebet *museum*

Det store fokus som der i dag er på formidling på museerne bevirker, at samlingen ikke længere indgår i formidlingen, på samme måde som det gjorde for bare 15 år siden. Denne udvikling bekymrer blandt andre Margit Petersen. Hun påpeger, at formidlingen efterhånden betyder mest, og samtidig mener hun, at der sker en udvanding af begrebet *museum*.

*"(..) det er måske lidt en udvanding af begrebet museum. Fordi hvem som helst kan jo fortælle historier. Danmarks Radio er ikke blevet et museum, fordi de sender den helt store serie om Danmarks Historien. Men det er lige ved, at skellene imellem her bliver udvasket"*¹⁹⁰

Begrebet *museum* som vi kender det, og som er beskrevet tidligere i dette speciale, er altså under en forandring, hvor Margit Petersen frygter for dets fremtid. Fokuset på formidling er så udbredt, at kampen for underholdning og publikummer kan resultere i, at begrebet *museum* udvandes. Udvandingen af begrebet kan derudover også betyde, at museernes samlinger ender som en mindre betydelig del af museernes virke. Museernes samlinger er ifølge de interviewede i dette speciale, og også den historiske opfattelse dét, der karakteriserer et museum. Men hvis skellene imellem DRs underholdningsprogrammer og museerne bliver udva-

¹⁸⁹ Bilag 3, s. 10

¹⁹⁰ Bilag 2, s. 8

sket, kan der argumenteres for, at dette går ud over samlingerne, som ikke længere er nødvendige for, at museerne kan kalde sig for museer. Som følge af dette fokus argumentere Margit Petersen for, at museerne hele tiden tænker formidling uden genstande, og i forbindelse med dette forekommer en dalende interesse for samlingsarbejdet.

*"Jeg mærker til, at interessen til det ikke er så stor. Altså også blandt kollegaer! Man tænker hele tiden formidling kan gøres uden genstande."*¹⁹¹

En dalende interesse for samlingsarbejdet er med til at nedprioritere samlingerne, og dette kan have en indflydelse på samlingernes betydning for museerne i de kommende år. Lykke Olsen mener ligesom Margit Petersen, at formidling overskygger arbejdet med samlingen. Hun udtaler, da hun bliver spurgt omkring samlingernes relevans, at

*"Ej der er sket et helt klart skred. Altså nu kan jeg ikke tale fuldstændig for den forrige ledelse og drift af museet, men der var det jo tydeligt, at samlingen betød rigtig meget. Og jeg tror, det var en stor del af museets identitet – altså det må det også være, siden man indsamler så meget – altså man har set et eller andet ansvar og forpligtigelse for, at bevare områdets historie igennem genstande (.) og sådan er det jo ikke længere. Nu spiller samlingen en mindre rolle, end den har gjort (..) at vi bruger rigtig meget tid på markedsføring, udtækning af event arrangementer (..), og sociale medier og hvordan vi gør os synlige generelt. Så det bruger man jo som personale rigtig meget tid på. Og det gjorde man nok ikke i samme grad tidligere."*¹⁹²

Hun udtaler ydermere

*"(..) museerne er ved at blive oplevelsescentre – på godt og ondt (..) det betyder (..) at kravene til museerne er steget, og museerne får stadig flere opgaver, og nogen af de ting de lavede i forvejen, der bliver kravene højere, så der er ikke den samme tid og overskud til at have fokus på de genstande længere. Genstandene er én ud af uendelig mange ting, som man skal lave på museerne i dag. Så de har ikke den samme betydning, som de har haft før"*¹⁹³

¹⁹¹ Bilag 2, s. 8

¹⁹² Bilag 1, s. 11

¹⁹³ Bilag 1, s. 14

Lykke Olsen mener, at fokuset på samlingen ikke længere er det samme, og hermed mister samlingen lidt af dens betydning for museerne. Disse udtalelser viser også betænkeligheder ved, hvordan disse ændringer, kommer til at have indflydelse på længere sigt. Margit Petersen har arbejdet i museumsbranchen i mange år, og er bekendt med, at samlingen er dét der betegner et museum. Lykke Olsen har også arbejdet en del år i branchen, men er alligevel fra den yngre generation. Hun mener også, at samlingen er dét, der kendetegner et museum. Betænkelighederne ligger i, om samlingerne må vige pladsen for oplevelser og formidling uden genstande. Måske vil fremtidige generationer have andre opfattelser, da de vokser op med museer i form af oplevelsescentre, og hermed vil samlingen ikke længere være dét der kendetegner et museum.

Nytteorienteret samlinger

Som der også tidligere er blevet diskuteret i dette speciale, er den smule indsamling, der forekommer hos de 3 museer, styret af en indsamlingsstrategi. Denne strategi skal bevirke, at museerne ikke indsamler for mange genstande, som det har været tilfældet tidligere. Retningslinjer er ganske klare, og hvis det stod til Slots- og Kulturstyrelsen indsamlede museerne kun aktivt. I tæt relation til kassation er dette med til at gøre samlingerne meget styret og kontrolleret. Det handler altså for museerne om at have en samling, de kan drage nytte af, og hvis ikke de kan drage nytte af genstandene, er disse ikke relevante for museet.

"(..) så er der en bevægelse hen imod, at samlingerne betyder mindre – men de er ikke betydningsløse – men det lader til at samlingerne spiller en mindre rolle, end de har gjort før. Man er meget nytteorienteret i sine samlinger (..) på godt og ondt (..) man er nok meget fokuseret på, at det skal passe ind i nogle kasser, og hvis ikke det passer ind i kassen, så falder det udenfor"¹⁹⁴

Dette citat står ikke helt tydeligt, men budskabet er klart. Lykke Olsen mener, at disse retningslinjer skaber kasser, som genstandene og samlingerne skal passe ind i, og hvis ikke de gør dette, høre de ikke til på museet. Hun udtaler dette i forbindelse med, at hun mener, at samlingerne spiller en mindre rolle. Dette tyder på, at Lykke Olsen ikke mener, at de disse kasser gavner samlingerne, men tværtimod beviser dette, at samlingerne ikke længere har samme betydning. Begrebet nytteorienteret får i denne forbindelse en negativ klang. Det

¹⁹⁴ Bilag 1, s. 14

handler ikke længere om, hvad samlingerne kan gøre *for* museet, men snarere hvad museerne kan gøre *med* samlingerne. Forstået på den måde, at samlingerne mister deres status som dét, der karakteriserer museerne, da andre faktorer såsom formidling og ansvarsområder i højere grad sætter dagsordenen for, hvad der karakteriserer et museum. Samlingen skal passe ind i en formidling, hvor events og oplevelser sætter rammerne, og det kan frygtes, at de genstande med bedst event og oplevelses potentiale bliver prioriteret, og kun disse vil passe ind i kasserne.

Kassation på godt og ondt

Der er heller ingen tvivl om at kassationsprocesserne, som i øjeblikket er i gang på de danske museer, vil komme til at præge fremtiden. Kassation er både godt for museerne, men bærer også præg af, at der mangler en fælles strategi. Samtidig er denne kassationsproces også et tegn på en ændring af samlingernes betydning, da museerne ikke tidligere har kasseret, og at man nu kasserer i højt tempo. Signe Hansen håber på, at kassation gør noget godt for samlingerne

*"Jeg håber jo på – og jeg tror også, at det er det, der er formålet. Det er at samlingerne bliver bedre. Både i forhold til bevaring, og i forhold til det formidlingsmæssige potentiale."*¹⁹⁵

Så på trods af, at hun også frygter, at nogle museer kasserer for mange genstande, mener hun også, at kassation gør samlingerne bedre. Overordnet set er ideen om kassation god nok, da nødvendigheden for dette er ganske tydelig. Men som tidligere nævnt, mangler der en fælles strategi. Lykke Olsen påpeger, at hensynet til genstandene bliver mindre og mindre fordi Slots- og Kulturstyrelsen ønsker, at MBK skal kassere i et højt tempo.¹⁹⁶ Den overordnede ide er altså udmærket, men håndteringen og udførelsen af denne er ikke optimal. I forhold til dette speciales problemstilling kan der argumenteres for, at kassation er med til at nedprioritere samlingen, da hensynet til denne bliver mindre, fordi fokuset på kassation er så stort. Dette kan også have en indflydelse på samlingernes videre betydning for museerne, hvis ikke dette hensyn til samlingerne ændres. Det kan igen diskuteres om ikke løsningen ville være at bygge nye magasiner til museer såsom MBK, og igennem processen med at flytte genstande til nye magasiner, kunne ikke bevaringsværdige og dårligt bevarede genstande kasseres. Denne løs-

¹⁹⁵ Bilag 3, s. 7

¹⁹⁶ Bilag 1, s. 9

ning er en mere fremtidssikret løsning, men er samtidig også en løsning, som kræver meget mere end "bare" opførelse af nye magasiner.

Lykke Olsen er bekymret for om det høje tempo, og kriterierne for kassation resulterer i, at en del af historien går tabt. Hun frygter, at museerne med deres ansvarsområder glemmer at medregne de almindelige borgere. Hun frygter at Hr. og Fru Jensens dagligdagshistorie forsvinder, da deres historie ikke er relevant, og falder udenfor kassen. Samlingerne kan om nogle år bære præg af, at ansvarsområderne udelader eksempelvis bøndernes dagligdags historie fremfor temaer såsom kongemagt, kirkemagt og retsvæsen, som er de nye temaer hos VM. Disse temaer er god formidling, men der mangler historien om den almindelige borger i det pågældende lokalområde. Ganske vist kan Den Gamle By fortælle om den almindelige borgers liv i 1864, men museet fortæller ikke historien om den almindelige borger i Store Vildmose, i Hjørring eller i Viborg. Det er de lokale museers opgave, og det er denne opgave, som Lykke Olsen frygter, forsvinder med kassation i højt tempo og mangel på fælles strategier. Grunden til at Lykke Olsen har disse betænkeligheder hænger formentlig også sammen med, at der fra Slots- og Kulturstyrelsens side mangler forståelse og hjælp til at bevare disse lokale genstande, som let kan blive nedprioriteret. I *Udredning om bevaring af kulturarven* står der således

"Det er nødvendigt at gennemføre en prioritering, som sikrer, at de genstande, som har den største nationale betydning, sikres før mindre væsentlige genstande".¹⁹⁷

Udredningen tydeliggør, at nogle genstande betyder mere end andre.

I Ion Meyers anmeldelse af *Udredning om bevaring af kulturarven* gør han netop opmærksom på, at udredningen ligger vægt på, at enestående genstande skal bevares først, alt imens udredningen gør det mindre klart, om samlinger af "kun" væsentlig betydning lokalt og regionalt vil blive sikret. Ion Meyer mener, at museerne ikke må nedprioritere samlinger, der er bevarelsesværdige.¹⁹⁸ Udredningen opdeler prioriteterne i 4 kategorier; *Kategori 1. Enestående national betydning, kategori 2. Væsentlig national betydning, kategori 3. Regional/lokal eller begrænset national betydning, kategori 4. Mindre betydning.*¹⁹⁹ Med disse kategorier tydeliggøres prioriteterne, og *lokale/regionale*, og de såkaldte *genstande med mindre betydning* burde iføl-

¹⁹⁷ Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s.24

¹⁹⁸ ¹⁹⁸ Ion Meyer, "Den danske kulturarv – under udvikling eller afvikling", *Danske Museer*, Årgang 16, Nr. 4 (2003): 14-15

¹⁹⁹ Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s.25-26

ge udredningen blive bevaret til sidst. Disse genstande har ikke samme betydning, som kategori 1 og kategori 2. Under *kategori 4* menes der, *"genstand, som ikke er unikke, og hvor der eksisterer tilsvarende genstande på andre arkiver, biblioteker eller museer"*²⁰⁰ De lokale genstande er ikke enestående i den forstand, da der formentlig forefindes lignende genstande på andre lokalhistoriske museer. Genstandene er dog enestående for det enkelte museum, og for at museet kan fortælle den lokale historie. Dette betyder dog ikke, at genstanden er nationalt enestående, og heri ligger betænkelighederne. Disse, *kategori 1* og *kategori 2*, genstande nedprioriteres, hvilket formentlig også betyder, at disse kasseres som det første. Der mangler en forståelse fra politisk side for at lokale genstande fortjener anerkendelse og bevaringsfokusset burde ikke tilfalde de enestående genstande.

Genstande som rekvisitter

Som tidligere nævnt bliver mange genstande i disse tider omdannet til rekvisitter, og hører hermed ikke længere ind under samlingerne. Med denne ændring mangler der en diskussion af, om hvorvidt dette er en ønskværdig fremtid for museumsgenstande. Der forekommer helt tydeligt en nedprioritering af genstande, som i stedet for at blive bevaret for eftertiden i stedet for bliver benyttet og nedslidt. Museerne sikre sig en løsning, hvor de ikke er tvunget til at beskytte genstandene, og hvor genstandene kan smides ud, når de har tjent deres formål. Slots- og Kulturstyrelsen sikre sig en løsning, hvor de ikke skal koncentrere sig om genstandene, som ikke længere hører ind under deres ansvarsområder. Der er ingen tvivl om, at genstandene er god formidling, da gæsterne kan få lov til at se genstandene i aktion velvidende, at genstandene er originale, og er blevet brugt til selvsamme formål i "gamle" dage. Samtidig kan dette bidrage til nogle etiske overvejelser omkring brugen af disse genstande, som i de fleste tilfælde er blevet indleveret til museerne i håb om, at museerne vil bevare disse for eftertiden. Museerne skal ganske rigtigt kontakte givere eller efterkommere inden udskillelse, men efterkommerne har givetvis ikke en interesse i at få oldefars rive tilbage. Men da oldefar indleverede riven i sin tid, havde han en forhåbning om, og fik også lovning på, at denne rive ville blive bevaret for eftertiden. Hermed kan der diskuteres, om det er etisk korrekt at benytte genstande, som denne rive, til rekvisit på det pågældende museums høstdag. Det kan bedre forsvares, at en genstand bliver benyttet til rekvisit, hvis museet og giver er blevet enige om, at denne skal benyttes til dette formål ved indlevering af genstanden. Men dette er en udvikling

²⁰⁰ Kulturministeriet, "Udredning om bevaring af kulturarven", s.26

af betydningen af museernes samlinger, da museumsgenstande i mange tilfælde bliver forvandlet eller brugt til rekvisitter, og hermed får en anden status, da genstandene ikke længere er en del af samlingen.

Ligesom med alt historie, så har museumshistorie det med at udvikle sig. Der forekommer i disse tider en ændring i museumssamlingernes betydning, og det er ikke givet, om denne ændring igen vil ændre sig om 15 år. Margit Petersen mener, at der i fremtiden vil ske endnu en ændring, hvor fokuset på samlingerne igen vil være en prioritet.

*"Men jeg er også helt sikker på, at går den anden vej på et tidspunkt. Jeg tror det er vigtigt, at vi holder fanen højt med at have god opbevaring, og ved at have god registrering af tingene. Det er helt sikkert, at det vender – på et tidspunkt bliver man så træt af hele den her digitale verden, og vi vil have den ægte vare (..) Der kommer en generation på et tidspunkt, der vender (..) man kan se i museumshistorie, hvordan tingene forandre sig"*²⁰¹

²⁰¹ Bilag 2, s. 11

Konklusion

Museumssamlingerne har igennem tiden altid været museernes bærende element, og dem der bidrog til, at karakterisere museerne. Jeg kan på baggrund af dette speciale konkludere, at der igennem de seneste 15 år er sket en ændring i samlingernes betydning for museerne, og at forskellige faktorer bidrager til ændringen, men fælles for disse er, at de bidrager til en ny måde at tænke museum og samlinger på. Den ændrede betydning kan ses fra politisk side, hvor Slots- og Kulturstyrelsen igennem en markant rettelse i museumsloven i 2012, bidrog til, at begrebet *samling* mere eller mindre forsvandt fra formålsparagraffen. Rettelsen er markant, da museumslovens formålsparagraf bevæger sig fra at nævne *samling* i stort set hver sætning i 2001 til slet ikke at benytte begrebet i 2012. Ud fra dette konkluderes, at der er sket en betydelig ændring i Slots- og Kulturstyrelsens opfattelse af samlingsarbejdet og vigtigheden heraf. Denne forekommer ikke længere lige så relevant, som den gjorde i 2001 og tidligere. Foruden museumsloven viser udredninger også en ændring fra politisk side. Udredningerne bidrager til, at fokus bliver flyttet fra samlingerne og arbejdet med disse. Fokus skal nu ligge på formidling, som efterhånden forekommer at være museernes vigtigste opgave. Det konkluderes foruden dette, at udskillelse og kassation er blevet en vigtig del af museernes arbejde med samlingerne. Disse politiske tiltag påvirker museerne, da museerne, som statsanerkendte, skal rette sig efter Slots- og Kulturstyrelsen. De politiske tiltag er dog udformet som konsekvens af ændringer i det danske samfund, som også afspejles i museerne. Det konkluderes, at Slots- og Kulturstyrelsen bidrager til, at samlingernes betydning ændrer sig i retningen af ikke længere at have den samme betydning for museerne.

På baggrund af analyse og diskussion af interviews, politiske tiltag og tidligere forskning om emnet, konkluderes det at;

museerne bruger meget lidt tid på samlingen fremfor andre opgaver, såsom formidling. Formidling på museerne forekommer som den vigtigste del af museernes virke. Dette skyldes et ændret fokus fra de indadvendte opgaver såsom registrering og bevaring til de udadvendte opgaver såsom formidling. Museernes eksistens tilkommer den danske befolkning, hvilket Slots- og Kulturstyrelsen gør opmærksom på ved at sætte stor fokus på brugerundersøgelser og opmuntring til endnu flere formidlings tiltag. Formidling i form af udstillinger med genstande forekommer også at blive nedprioriteret på nogle museer. Der foreligger en tendens til, at museerne udformer udstillinger, der bidrager til oplevelser uden genstande. Dette fore-

kommer især på større museer, hvor genstande ikke nødvendigvis udgør museumsformidling. Museerne bevæger sig i retning af museumsattraktioner fremfor museumsinstitutioner, hvilket bidrager til en nedprioritering af museernes samlinger, som ikke længere forekommer som det bærende element. Det er altså muligt at drive et museum uden at benytte sig af genstande i formidlingen.

Som følge af mindre fokus på indadvendte opgaver og mere fokus på udadvendte opgaver konkluderes det, at indsamling af genstande er meget begrænset som følge af en struktureret indsamling, som museerne skal følge. Slots- og Kulturstyrelsen ønsker, at museerne indsamler aktivt fremfor passivt. Det konkluderes, at dette på nuværende tidspunkt ikke kan lade sig gøre på museerne. Museerne mangler ressourcer, og kvalitetsvurderinger og kravet om at indlemme få genstande i samlingerne bidrager til dette. Foruden dette konkluderes, at samlingen stort set ikke bliver benyttet til forskning, hvilket, i relation til den begrænsede indsamling, bidrager til en nedprioritering af samlingen.

En stor del af ændringen ses i, hvordan arbejdet med samlingerne især omhandler udskillelse og kassation. Det er et krav til museerne, at de udskiller/kasserer, så samlingerne på museerne kan blive professionaliseret og struktureret. Museerne mener, at kassation er nødvendig, men føler sig til dels presset ud i hurtig kassation. Det konkluderes desuden, at der mangler en fælles strategi på området, der sikrer, at kassationsprocessen håndteres hensigtsmæssig. Kassationsprocessen bidrager, på nuværende tidspunkt, til en nedprioritering af samlingen.

Ændringerne vil præge fremtiden på de danske museer. Kampen om underholdning og oplevelser frygtes, at resultere i en udvanding af begrebet *museum*. Genstande får ligeledes en anden rolle, da genstande som rekvisitter mange steder foretrækkes. Samlingerne er meget nytteorienteret, og dette kan resultere i en samling, der afspejler, hvad der er god formidling, fremfor en samling der afspejler den danske historie.

Det konkluderes, at museernes samlinger og deres betydning har gennemgået, og stadig gennemgår en ændring, som uden tvivl vil præge museerne og deres virke fremover.

Litteraturliste

Becker, Annesofie. "Hvem er så dommeren?" *Danske Museer*, Årgang 23, Nr. 5, (2010): 8-9

Benner, Torben. "Københavnske bibliotekarere i oprør over massedestruktion af bøger", 16.10-2015, downloaded 05.05-2017

- <http://politiken.dk/kultur/boger/art5593922/K%C3%B8benhavnske-bibliotekarere-i-opr%C3%B8r-over-massedestruktion-af-b%C3%B8ger>

Biblioteksstyrelsen: "Kassation i folkebiblioteker – Introduktion til en metode". *Råd og vink fra biblioteksstyrelsen* nr.6, (2001): 1-32 Konsuleret 24.03-2017

- <http://www.bs.dk/publikationer/rv/6/pdf/kassation.pdf>

Birkebæk, Frank. "Museumsstrukturen i Danmark, Danmarks Museer". *Særudgave af Danske Museer*, Internationalt Nummer, (2000): 8-10

Burgers, Marieke: "Et publikum for det 21. århundrede", *Danske Museer*, Årgang 12, Nr. 3 (2000):25-27

Christensen, H.D. *Digitale forskydninger. Digital formidling af kulturarv: - fra samling til sampling*. København: Multivers 2009

Christensen, H.D. *Hvad er et Museum? Den Danske Museumslov imellem Teori og Praxis*, Bø: Høgskolen i Telemark 2007

Christensen, Liselotte: "Da Statens Arkiver blev effektive". *Historisk Tidsskrift*, bind 111, hæfte 1,(2011):162-196

Folsach Von, Birgitte: "Succes og krise", *Danske Museer*, Årgang 16, Nr. 1 (2003): 21-23

Hadsbjerg, Lene, "Kulturarvens kriterier – om kassation af museumsgenstande". *Danske Museer*, Årgang 21, Nr. 1(2008):44-47

Himmelstrup, Kristian. *Kulturformidling – Grundbog i kulturens former og institutioner*, Hans Reitzels Forlag 2013

ICOM. "Icom in brief". Konsulteret 10.02-2017

- <http://icom.museum/the-organisation/icom-in-brief/>

ICOM: "Museum Definition". Konsulteret 14.02-2017

- <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>

Kjærgaard, Thorkild. "Museernes fremtid". *Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab* (2001):233-237

Kulturministeriet, "Forslag til ændring af museumsloven", *Retsinformation*, 11.10-2012, downloaded 11.02-2017,

- <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/201212L00024>

Kulturministeriet, "Kvalitetsvurdering af Museerne i Brønderslev Kommune", *Slots- og Kulturstyrelsen*, 2017, downloaded 29.05-2017, s. 1-20

- [http://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Fotos/Museer/Museumsvirksomhed/Kvalitetsvurdering af Museerne i Broenderslev 2017. FINAL.docx.pdf](http://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Fotos/Museer/Museumsvirksomhed/Kvalitetsvurdering_af_Museerne_i_Broenderslev_2017_FINAL.docx.pdf)

Kulturministeriet, "Udredning om fremtidens museumslandskab", *Slots - og Kulturstyrelsen*, april 2011, downloaded 11.02-2017, s. 1-53

- [http://slks.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/publikationer/emneopdelt/museer/udredning museer 2011.pdf](http://slks.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/publikationer/emneopdelt/museer/udredning_museer_2011.pdf)

Kulturministeriet. "Om kulturministeriet, Slots – og Kulturstyrelsen". Konsulteret 03.03-2017

- <http://kum.dk/om-ministeriet/organisation-og-institutioner/styrelser/slots-og-kulturstyrelsen/>

Kulturministeriet. "Publikationer, Udredning om bevaring af kulturarven", 2003, downloaded 21.02-2017, s.1-609

- http://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Udredning%20om%20bevaring%20af%20kulturarven.pdf

Kvale Steinar og Brinkmann Svend, *Interview Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*, Hans Reitzels Forlag, 2015, s. 11-430

Larsen, Linde Michael, "Man kasserer da bøger!", *Litteratursiden*, 30.07-2014, downloaded 05.05-2017

- <http://www.litteratursiden.dk/blogs/michael-linde-larsen/20140730>

Københavns Universitet: "Det kvalitative interview", Konsulteret 22.03-2017

- <https://innovation.sites.ku.dk/metode/det-kvalitative-interview/>

Meyer, Ion, "Den danske kulturarv- under udvikling eller afvikling". *Danske Museer*, Årgang 16, nr. 4 (2003):13-16

Mikkelsen, Brian: Kulturminister Brian Mikkelsen og museerne. *Danske Museer*, Årgang 14, Nr. 2-3 (2002), s. 4-5

Museerne i Brønderslev Kommune, *Strategi for Museerne i Brønderslev Kommune 2014-2018*, (2014)

Møller Jensen, Johnny. "Indsamling og kassation – synspunkter og etiske overvejelser". *Danske Museer*, Årgang 17, Nr. 6(2004): 19-22

Nationalmuseet. "historisk viden/temaer/nationalmuseets historie/kunstkammeret/kunstkammerets opløsning". Konsulteret 02.03-2017

- <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkammerets-oploesning/>

Nationalmuseet, "historisk viden/temaer/nationalmuseets historie/kunstkammeret/kunstkamre i renæssancen". Konsulteret 02.03-2017

- <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkamre-i-renæssancen/>

Nationalmuseet. "historisk viden/temaer/nationalmuseets historie/naturaliekabinetter/museum wormianum". Konsulteret 02.03-2017

- <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/naturaliekabinetter/museum-wormianum/>

Nationalmuseet. "historisk viden/temaer/nationalmuseets historie/kunstkammeret/kunstkammerets opløsning". Konsulteret 02.03-2017

- <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkammerets-oploesning/>

Nationalmuseet. "historisk viden/temaer/nationalmuseets historie/kunstkammeret/kunstkammeret 1680-1825/kunstkammerbygningen". Konsulteret 02.03-2017.

- <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/nationalmuseets-historie/kunstkammeret/kunstkammeret-1680-1825/kunstkammerbygningen/>

Pentz, Peter "En genstand er en genstand er en genstand... eller er den?" *Danske Museer*, Årgang 17, Nr. 5 (2004): 8-10

Rigsrevisionen. "Beretning til Statsrevisorerne om statsanerkendte museers sikring af kulturarven". *Folketinget*, Marts 2014, downloaded 05.03-2017,

- <http://www.rigsrevisionen.dk/media/1943212/statsanerkendte-museers-sikring-af-kulturarven.pdf>

Sandberg, Jane, "Museumsdirektør: Museer famler i blinde", *Altinget*, 5. november 2015, downloaded 20.02-2017

- <http://www.alinget.dk/kultur/artikel/museumsdirektoer-museer-famler-i-blinde>

Schaumburg Sørensen, Hanne. "Tilfældigt, men museumsværdigt: passiv og selektiv indsamling bidrager positivt til museernes samlinger". *Danske Museer*, Årgang 23, Nr. 5(2010):10-12

Vasström Annette. "At indsamle – og kassere – kulturarv". *Danske Museer*, Årgang 17, Nr. 5(2004): 4-7

Slots- og Kulturstyrelsen. "Fakta om museerne, lovgivning". Konsulteret 24.02-2017,

- <http://slks.dk/museer/fakta-om-museerne/lovgivning/>

Slots – og Kulturstyrelsen. "Fakta om museerne, statsanerkendte museer". Konsulteret 24.02-2017

- <http://slks.dk/museer/fakta-om-museerne/statsanerkendte-museer/>

Slots- og Kulturstyrelsen. "Fakta om museerne, historie". Konsulteret 03.03-2017

- <http://slks.dk/museer/fakta-om-museerne/historie/>

Slots- og Kulturstyrelsen. "Museernes arbejdsopgaver" Konsulteret 25.05-2017

- <http://slks.dk/kommuner-plan-arkitektur/kulturarvskommuner/museernes-arbejdsopgaver/>

Slots – og Kulturstyrelsen. "Museernes arbejdsopgaver, retningslinjer for indsamling" Konsulteret 09.02-2017

- <http://slks.dk/museer/museernes-arbejdsopgaver/indsamling/retningslinjer-for-indsamling/>

Slots – og Kulturstyrelsen. "Museernes arbejdsopgaver/udskillelse og kassation". Konsulteret 09.02-2017,

- <http://slks.dk/museer/museernes-arbejdsopgaver/indsamling/udskillelse-og-kassation/>

Slots- og Kulturstyrelsen. "Museernes arbejdsopgaver/udskillelse og kassation/vejledning til udskillelse". Konsulteret 02.06-2017,

- <http://slks.dk/museer/museernes-arbejdsopgaver/indsamling/udskillelse-og-kassation/vejledning-til-udskillelse/>

Slots – og Kulturstyrelsen, "Museumsloven". Konsulteret 19.02-2017.

- <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=162504>

Slumstrup, Finn, "Med samvittigheden som indsats". *Danske Museer*, Årgang 14, Nr. 4(2001): 7-9

Strandgaard, Ole. *Museumsbogen – praktisk museologi*. Forlaget Hikuin 2010

Vendsyssel Historiske Museum: "Om VHM", Konsulteret 06.04-2017

- <https://vhm.dk/om-vhm/>

Vendsyssel Historiske Museum: "Personale", konsulteret 06.04-2017

- <http://vhm.dk/om-vhm/personale/>

Vendsyssel Historiske Museum: "Museerne", konsulteret 06.04-2017

- <http://vhm.dk/museerne/>

Vendsyssel Historiske Museum: Mission og vision, konsulteret 06.04-2017

- <http://vhm.dk/om-vhm/mission-og-vision/>

Viborg Historie: "Viborg Museum", Konsulteret 05.04-2017

- <http://viborghistorie.dk/historier/historie-133.tkl>

Viborg Museum: Olsen-Banden bryder murene ned", Konsulteret 31.07-2017

- <https://viborgmuseum.dk/museets-blog/olsen-banden-bryder-murene-ned>

Viborg Museum: "Strategiplan for Viborg Museum" Konsulteret 05.04-2017

- <https://viborgmuseum.dk/media/1196/strategiplan-for-viborg-museum.pdf>

Viborg Museum: "7 greb i de nye udstillinger" Konsulteret 11.05-2017

- <https://viborgmuseum.dk/7-greb-i-de-nye-udstillinger>

Århus Universitet: "Metodeguiden- Kvantitative og kvalitative metoder" Konsulteret 19.03-2017

- <http://metodeguiden.au.dk/kvantitative-og-kvalitative-metoder/>

Århus Universitet: "Metodeguiden- Interviews" Konsulteret 19.03-2017

- <http://metodeguiden.au.dk/interviews/>

Århus Universitet: "Metodeguiden – formulering af spørgsmål" Konsulteret 22.03-2017

- <http://metodeguiden.au.dk/surveys-og-spoergeskemaer/formulering-af-spoergsmaal/>